

МІФИ І ПРАВДА ПРО ГОЛОДОМОР

Ірина МАГРИЦЬКА,
голова Луганської обласної філії
Асоціації дослідників голодоморів в Україні

У фальсифікаторів історії завжди одна мета — допомагати авторитарним режимам маніпулювати свідомістю своїх громадян, тримати їх у сліпоті й покорі. Найбільшою ж кількістю міфів обросла тема Голодомору 1932—1933 років. Очевидно, вона надто важлива для ідейних нащадків організаторів тієї події.

ДАВНІШІ МІФИ

Найперший міф — “Ніякого голоду не було й бути не могло” — ґрунтувався на повній відсутності в радянській історіографії будь-якої інформації про масове винищення українського селянства. Пригадаймо виступ на засіданні Генасамблеї ООН 10 жовтня 1983 р. радянського історика Івана Хмеля і його заяву про те, що голод в Україні 1933 р. — це вигадка українських буржуазних націоналістів, які служили Гітлеру під час Другої світової війни, пізніше виїхали до США і, аби виправдати свою присутність там, почали поширювати брехню про голод. Сучасний історик, професор Георгій Ткаченко, вторить йому: “Міф про голодомор — це складова “гарвардського спецпроекту”, створеного для інформаційно-психологічних диверсій проти Радянського Союзу, а потім і Росії. У ньому чітко простежується спрямованість — розпалювання націоналістичних пристрастей і передусім ворожнечі й ненависті до Росії та російського народу”.

19 листопада 1986 р. комуністичний історик Іван Курас зізнався: “Справді, у 1932—1933 роках ми відчували нестачу продовольчих товарів. З одного боку, це було викликано засухою, що вразила десятки мільйонів гектарів на Середній і Нижній Волзі, на Північному Кавказі, на Україні та інших регіонах... Зі сказаного вимальовується справжня підкладка кампанії імперіалістичної реакції з приводу так званого голоду 1932—1933 років, а разом з цим і справжня ціна ціннішого моралізування навколо міфічних жертв більшовизму”.

Отож історик від влади сформулював другий радянський міф про голод 30-х років: він був зумовлений несприятливими погодними умовами. Відтоді комуністичні вчені називають Голодомор “трагічною подією”, тобто нещастям, яке сталося поза людською волею.

Через неспростовні докази Голодомору, які проникали в Україну з-за кордону, долаючи “залізний мур”, а також під тиском української громадськості ЦК КПУ ухвалив 1990 року спеціальну постанову “Про голод 1932—1933 рр. на Україні та публікацію пов’язаних з ним матеріалів”. Вона вже демонструє іншу вигадку комуністичної влади: “Архівні матеріали розкривають, що безпосередньою причиною голоду на початку 30-х років у республіці стало примусове, з широким застосуванням репресій, проведення згубної для селянства хлібозаготівельної політики”. Цей, уже третій, міф наголошує на економічних прорахунках радянського керівництва.

Ще один комуністичний історик Валерій Солдатенко (нині очолює Український інститут національної пам’яті) виправдовує репресивну політику влади, бо вважає, що

Закінчення на стор. 6

«ПАРКАН СВОБОДИ» У ДЕНЬ СВОБОДИ

За поданням Київської міської держадміністрації столичний суд заборонив відзначення 22 листопада Дня Свободи на Майдані Незалежності й прилеглих центральних вулицях столиці. Мотивацію влади інакше як абсурдною не назвеш. А наша опозиція практично відмо-

вилася належно відзначити державне свято.

На знімку: ранок 22 листопада у центрі столиці. Жодного подиху свята на самому Майдані, обгородженому “парканом свободи”.

Текст і фото Петра АНТОНЕНКА

ВІКТОР ЮЩЕНКО: ДЕНЬ СВОБОДИ ДАЄ НАМ ПРИКЛАД ТОГО, ЯК ТРЕБА ДІЯТИ

22 листопада ми відзначаємо День Свободи — одну з найвизначніших подій в історії нашого народу.

Сім років тому українські громадяни вийшли на захист свого невід’ємного права бути вільними людьми, які самостійно обирають і змінюють владу. Головним автором Помаранчевої революції був Український народ. День Свободи належить мільйонам звичайних людей, які мали особисту мужність виступити проти авторитаризму. Упевнений, що Помаранчева революція має універсальне значення для всіх українських громадян, незалежно від партійної приналежності і політичних поглядів.

Помаранчева революція має значення світове, оскільки, як приклад масштабного громадянського подвигу, належить до виняткових подій людської історії.

Важливість нашого українського Дня Свободи не зменшується. Сьогодні проти нас, українських громадян, повернулися ті самі виклики, які стали причиною Майдану 2004 року: авторитаризм влади,

наступ на права громадян і підприємців, здирництво чиновників, цензурування засобів масової інформації, переслідування політичних опонентів і неприхована підготовка до фальшування виборів.

У День Свободи ми застерігаємо владу, що її можливості не безмежні. Звертаюся до кожного українського громадянина, незалежно від походження, віри чи політичних поглядів, відзначити нашу спільну громадянську свободу і стати разом на захист спільних прав.

Суть Дня Свободи полягає не в спогадах. Його суть — це цінності вільного життя, задля якого треба об’єднуватися сьогодні. Все залежить від мільйонів українських громадян. Немає жодної влади, яка б зуміла проігнорувати нашу спільну волю жити в демократичній державі. День Свободи дає нам приклад того, як треба діяти. Я пишаюся цим Днем і вірю, що його цінності знову об’єднають всю Українську державу.

07:26, 22 листопада 2011 р.,
сайт “Нашої України”

ОЛЕСЬ ВОЛЯ: ЖИТТЯ Є ДІЯННЯ ДОБРА

Олександр КАВУНЕНКО

26 листопада — День пам’яті жертв голодоморів та політичних репресій. На державному рівні Україна згадує тих, кому судилося зазнати тортур у радянських слідчих ізоляторах, тюрмах, концентраційних таборах у далекому Сибіру, а також голодної смерті, за словами Тараса Шевченка, “на нашій — не своїй землі”.

Нещодавно у приміщенні Національної спілки письменників України відомий художник слова Олесь Воля презентував свій “Щоденник”, який вів упродовж сорокаліття. Виступаючи на величезному зібранні, колеги по перу відзначали, що ця унікальна книга — не лише подієва, а й творча, мовлячи ширше, — духовна біографія неординарного митця в антуражі стрімкого, непередбачуваного, незвідного, на жаль, трагічного часу.

“Щоденник” Олесь Волі вмістив чимало свідчень людей, яким пощастило вижити у жахливих умовах стежень і переслідувань тоталітарної доби, фальсифікованих звинувачень і фатальних, смертельних вироків. Хоча вина “ворогів народу” найчастіше полягала тільки в тому, що вони мислили й говорили не так, як “партія вела”, або мали щось “куркульське” у своєму дворі. За безглуздими доносами (чи й без них) селян родинами викидали з рідних хат, висилали туди, де Макар телят не пас. Для влади це були лише “гвинтики”, маленькі й беззахисні люди — проти армій немілосердної репресивної машини.

Письменник-гуманіст Олесь Воля вважає інакше, звертаючись до сучасників стражденими устами закатованих у буцегарнях і заморених голодом: нехай то були бідні на статки, але багаті душею люди й через це — ближчі до Бога. Застерігаючи водночас, що вільний дух людини жодній владі не перемогти, хоч би якою жорстокою вона була. Тож краще не будити й не творити диявольського зла, що відійшло в минуле. Життя, судячи зі “Щоденника”, є діяння добра. У цьому переконають розмаїті епізоди і людських долі, явлених у книзі, яку навіть за обсягом — понад тисячу сторінок тексту, понад сотню фотографій — можна назвати фоліантом.

Варто мовити й про громадянський чин письменника-патріота, оскільки в радянський час навіть згадувати про голод і репресії було небезпечно. А він, тоді ще студент Олександр Міщенко, пішки долав не лише рідну Козельщину, що на Полтавщині, з хати в хату переходив, розпитуючи про страждання співвітчизників, аби згодом повідати правду про голодомор 1932—1933 років та політичні репресії, беззастережно називаючи їхні винуватців. Через це і сам автор “Щоденника” зазнав переслідувань, так чи інакше змушений був уникати зустрічей з недремними охоронцями тоталітарного режиму. Та й зараз невідомо, чи позбувся їхньої опіки.

Насамкінець зазначу, що зафіксовані у “Щоденнику” спогади сприймаються як своєрідний письменницький пам’ятник жертвам тих оддалених, але не відболілих днів.

У найближчому числі “СП”
читайте продовження цього матеріалу.

**До уваги друзів і прихильників
Видавничого центру “Просвіта”!**

**Повідомляємо про зміну
адреси і номера телефону.
Нова адреса: 03047 Київ-47,
проспект Перемоги, 50
Телефон / факс:
(044) 454-88-41
e-mail: vc-prosvita@ukr.net**

“Можна просити мене померти за свою батьківщину, але ніхто не змусить мене про неї брехати”.

ЦЕНТРАЛЬНЕ ПРАВЛІННЯ УХВАЛИЛО

Микола НЕСТЕРЧУК,
відповідальний секретар ВУТ “Просвіта”
ім. Т. Шевченка

8 грудня, до 143-ї річниці “Просвіти”, у Києві відбудеться сесія Головної ради, на якій розглядатиметься діяльність об’єднань за 2011 рік та вироблятимуться стратегічні завдання просвітницької роботи на 2012 рік. Того ж дня за участю голів облоб’єднань планується провести круглий стіл (Українформ), відбудеться святковий літературно-мистецький вечір.

Члени Центрального правління ВУТ “Просвіта” імені Т. Шевченка вважають, що Верховна Рада України, прийнявши закон № 6342 “Про внесення змін до закону України “Про телебачення та радіомовлення” вчинила антиконституційний, антидержавний, антиукраїнський акт: у загальному обсязі мовлення кожної телерадіоорганізації зменшено кількість національного продукту до 25 відсотків. Квоти на музичні твори українських авторів і виконавців повністю скасовано.

Таке безпрецедентне рішення спрямоване проти національної культури, порушує мовні права українців, витісняє національну аудіовізуальну продукцію з ефіру.

Президентові України адресовано листа з проханням ветоувати вказаний закон.

Щойно побачила світ книжка спогадів про А. Погрібного “Життя і чин Анатолія Погрібного” (ВЦ “Просвіта”). Незабаром відбудеться її презентація в Інституті журналістики Національного університету імені Тараса Шевченка, а пізніше — у студійному комплексі Національного радіо, цикл зустрічей з громадськістю в українських університетах, присвячених 70-річчю з дня народження цього подвижника української справи.

Центральне правління розглянуло питання про співпрацю просвітян із телеканалом “Малютко”.

Особливу увагу приділено стану передплати на головну газету Товариства “Слово Просвіти”. Закликаємо просвітян України активно передплачувати та пропагувати просвітнянський тижневик, аби його наклад зростає.

На відзначення 170-річчя Миколи Лисенка ухвалено провести відкритий молодіжний конкурс бандуристів спільно з Національною спілкою кобзарів України.

Євген БУКЕТ
Фото автора

19 листопада, під час II етапу VI письменицького з’їзду було обрано нового голову Національної спілки письменників України. Ним став Віктор Баранов. За нього проголосувало 144 делегати. “Дякую всім, хто голосував за мене і проти, — заявив В. Баранов. — У Спілці більше не буде такого, що кожна інша думка сприйматиметься як думка ворога. Моє головне завдання, щоб кожний письменник видавався і читався”. До обрання Віктор Баранов був секретарем Національної спілки письменників України, головою Київської міської організації НСПУ, головним редактором літературного журналу “Київ”, віце-президентом Товариства “Україна—Румунія”.

Про плани нової команди керівництва НСПУ на майбутнє йшлося 22 листопада на прес-конференції в ІА “Регіональні новини”. На запитання журналістів відповідала голова Національної спілки письменників України, заслужений діяч мистецтв України Віктор Баранов, новообраний сек-

Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ,
Інститут літератури
ім. Т. Г. Шевченка,
“Всесвіт”

Цього року елітну перекладацьку відзнаку здобула Роксолана Петрівна Зорівчак — видатний науковець-перекладознавець, доктор філологічних наук, заслужений працівник освіти України (2005), академік Академії наук вищої школи України (1993) та член Президії АН ВШ України (2004), професор Львівського національного університету імені Івана Франка (1992), дійсний член та член Президії Наукового товариства імені Шевченка (1992), член Національної спілки письменників України (1997), відмінник освіти України (2002), лауреат нагород Ярослава Мудрого (2004) та Святого Володимира (2009) в галузі науки і техніки АН ВШ України (2004). Авторка монографій: “Фразеологічна

НА ОРБІТІ КОЧУРА

17 листопада (уже за традицією — на день народження Григорія Кочура) удруге в історії сучасного українського перекладацтва відбулося вручення премії, названої на честь видатного перекладача. Вперше премію, яку вдалося заснувати з ініціативи Андрія Григоровича та Марії Леонідівни Кочурів за підтримки Мінкультури, було вручено торік, її лауреатом став львівський знавець античності, тлумач Андрій Содомора.

одиниця як перекладознавча категорія (на матеріалі перекладів творів української літератури англійською мовою) (1983), “Реалія і переклад (на матеріалі англійських перекладів української прози)” (1989), книжки “Боліти боєм слова нашого...” (Львів, 2005), розділу “Українсько-англійські літературні взаємини” (у кн.: “Українська література в загальнослов’янському і

світовому літературному контексті”: У 5 т. — К., 1988 — Т. 3), розвідок (близько 1000) з перекладознавства, контрастивної лінгвістики та англістики в колективних монографіях, енциклопедичних виданнях

Роксолана Зорівчак — унікальна особистість в обшарах перекладознавства. Цього року на премію Г. Кочура було висунуто багато поважних імен, про що за-

уважали на врученні і М. Жулинський, і М. Стріха. Проте всі добре розуміють, що Роксолана Зорівчак — це епоха, це історія, це культура наукової етики, але це також людина-борець, яка гідно відстоює в українській науці повагу до основ української нації: мови й літератури. Роксолана Петрівна відкрила в українській культурі ім’я перекладачки української літератури у Великій Британії Віри Річ, якої не стало два роки тому і яка цього року знайшла свій спочинок на кавіській землі. Р. Зорівчак розвинула в українській науці традиції, які заклад і вчитель професор Ю. Жлуктенко. І, мабуть, найбільше диво, яке вдалося створити, — кафедра імені Григорія Кочура у Франковому університеті. У культурі мають бути якщо не святі місця, то просто місця пам’яті (П. Нора). І саме такою є кафедра імені Г. П. Кочура, яку вибудовує Роксолана Петрівна Зорівчак.

Закінчення. Початок на стор. 1

конфіскація в населення сільськогосподарської продукції була необхідним кроком для модернізації СРСР. Він стверджує, що радянські лідери були змушені проводити колективізацію (яка й призвела до голоду) для посилення обороноспроможності країни.

Інші байки заперечували вже геноцидний характер Голодомору, як-от: зроблений він руками самих українців (оскільки вони були в складі тодішнього радянсько-партійного керівництва УРСР); в Україні жертвами голоду були не лише українці, а й представники національних меншин, які тоді тут проживали.

НОВІТНІЙ МІФ

Після визнання 2006 року Верховною Радою України Голодомору геноцидом українського народу російські історики нашивдучу створюють новий міф: нібито тоді голодували не лише українці, а всі народи СРСР. Так, професор історії, відомий як “архітектор” перебудови, Александр Яковлев стверджує: “Це трагедія всього радянського села. І ця трагедія повинна не роз’єднувати, а об’єднувати народи колишнього СРСР”. Категорично відкидає спрямованість політики Сталіна та його оточення на знищення українського народу або його частини й професор Віктор Кондрашин, а тому вважає саме питання геноциду абсурдним. Він намагається довести, що це була спільна трагедія народів СРСР, зумовлена результатами сталінської аграрної політики.

Дмитро Табачник, усупереч своїй же доповіді на спеціальному засіданні Верховної Ради 14 травня 2003 р. (тоді він сказав: “Ми мусимо довести світові, що штучні голодо-

МІФИ І ПРАВДА ПРО ГОЛОДОМОР

мори радянської епохи були нашим українським Голокостом. Це був свідомий геноцид українського народу, який наклав свій безжальний відбиток на всю нашу історію, на національну свідомість”, 1 вересня 2010 р. заявив, що визначення Голодомору як геноциду українського народу є вигадками закордонних істориків. І запропонував підготувати резолюцію, в якій словосполучення “геноцид українського народу” слід замінити на “геноцид народів України, Росії, Казахстану й Молдови”, і висловив упевненість, що цю резолюцію підтримає Організація Об’єднаних Націй та інші міжнародні організації.

СВІДКИ РОЗВІНЧУЮТЬ МІФ

Цей останній міф, що сьогодні панує не лише в російській, а й українській надто політизованій історіографії, ушент спростовують документальні свідчення очевидців Голодомору з Луганської області, які можна прочитати у книзі “Врятована пам’ять” і побачити в документальному фільмі “Закляття безпам’ятства”. Українці з прикордонної українсько-російської смуги діляться спогадами про те, як вони ходили в сусідні російські села й несли туди своє “багатство” — вишиті рушники, скатерті, сорочки, а також прикраси — сподівачиські виміняти їх на щось їстівне.

Наведу кілька розповідей очевидців голодомору зі збереженням стилістики їхньої мови (з книжки “Врятована пам’ять”):

“Цей голодомор спеціально зроблено. Сталін хотів видушити Україну, це сталінізм називається. У Москві (це ми на скачки з

конних заводів їздили), у Москві — тамечка нічого такого не було. У Росії не було — ні голоду, нічого. А на Україні оце робили, душили спеціально, голодомор зробили, щоб людей унічотжить... Хто чуть-чуть вумніший був — уїхали в Росію” (Артюшенко А. І., 1918 р. н., село Новолімарівка Біловодського р-ну).

“Як получився голод? Почалася продрозв’орстка, у крестян вимели все дотла. У нас до зернини все вигребли. А потім почалась колективізація. Забрали в людей все зерно, часть худоби. І крестяни осталися ні при чом. Рядом ось тут Росія — 60 кілометрів, там не було цього. Всі ми, з України, все барахло туди одвезли, поміняли за кусок хліба росіянам. І получився голод... голод “закритий” (Проненко М. С., 1914 р. н., село Веселе Марківського р-ну).

“Росіяни... оце Росія, Бондарево від нас, від Ганнусівки, сім кілометрів, так ото були в матерів ліжники, рушники, всяке таке — вносили туди. А там дадуть чи кусочок хліба... Росія не голодувала. От же, прямо рядом, так хто дебіліший, хто на ногах держався — і ото всі рушники, все там — усі кинулись у Росію. Ото наміняють трошки, і осталися живі. А росіяни... зовсім рядом же, а жили непогано” (Поволоцький І. М., 1927 р. н., село Ганнусівка Новопокровського р-ну).

“У ті часи я був міліціонером. Міліції давали завдання перехвачувати людей, які несли їжу з Росії” (Зубахін Г. Ф., 1908 р. н., село Можняківка Новопокровського р-ну).

“Як ходили міняти, так принесуть або висівок, або ще чого-небудь. Так поодноси-

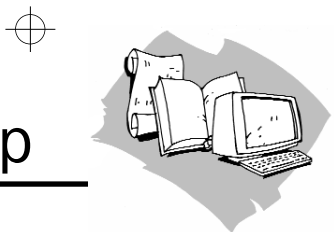
ли — сорочки повишивані полотняні були, тоді рушники полотняні були, носили, тоді скатерті — скатертини вишивали хрестиком. Це все носили міняли — у Старий Оскіль, Росія це вон було. Принесуть якіось шолухи або висівок якихось, колись, правда, принесуть і зернечка. Туди всі наші ходили, носили. Може, там і був голод, та не такий. На Дон ходили, до козаків. І мати ходила, і батько їздив, усім доставалося” (Слюсар Н.Ф., 1919 р.н., село Проїждже Старобільського р-ну).

“Ми брали лахмоття — рядна, полотно, ходили в Росію, міняли на зерно. Задурно: за рушник — три-чотири стакана, міняли на сухарі. І те, бувало, не довезеш додому: на дорозі одобрала ч ортовий матері. Сама міліція одбирала” (Божкова Г. П., 1920 р. н., село Новочервоне Троїцького р-ну).

Ці свідчення є доказами геноциду саме українського селянства. Доказами переконливими, адже опитані люди мають різні політичні погляди й не знайомі між собою. Одноставність їхніх висновків щодо суттєвої відмінності між Голодомором в Україні та голодом у Росії є запорукою об’єктивності.

Історики ж мають бути об’єктивними й у своїх дослідженнях орієнтуватися передусім на гасло французького мислителя Монтеск’є: “Можна просити мене померти за свою батьківщину, але ніхто не змусить мене про неї брехати”.

Ірина МАГРИЦЬКА

Віктор ХОМЕНКО,
Крим

Вихід “Кримської світлиці” відновлено до Дня Незалежності, після півторарічної перерви. Воскресли часопис зусилля його читачів і головного редактора — заслуженого журналіста України Віктора Качули. Їхні вимоги повернути газету нарешті почули й столичні чиновники, руками попередників котрих та “групи доброзичливців” (які сьогодні не бажають афішувати свої імена) цей обіріг українського слова на півострові був знищений. Усі механізми доставки газети зруйновані, її викреслили з каталогу передплати, викинули з кримської системи “Союздруку”, наново довелося шукати контакти з “Укрпоштою”.

Тож запізнінь з отриманням газети уникнути ще не вдалося. Адже часопис досі друкують не в Сімферополі, як було до вимушеної перерви, а в Києві, звідки він адресується в поштові скриньки тисячі колишніх передплатників — саме стільки їх залишалося станом на друге півріччя минулого року. Відроджена газета нині йде поштою до читачів як погашення боргів передплатників. (На початок 2010 року наклад був понад три тисячі примірників, з них близько 2400 передплатних, решта — роздріб).

“СВІТЛИЦЮ” В ТЕМНИЦЮ?

Звільнення наприкінці грудня 2009 року тодішнім міністром культури України Василем Вовкуном головного редактора Віктора Качули “за злісне невиконання наказів і розпоряджень...” (а позбавляти посади опального вигнання прибула з Києва ціла бригада на чолі із заступником міністра культури Яковиною) стало несподіваним ударом для української громади півострова і викликало справжній політичний скандал. Починається шалений тиск на усуненого головного редактора, щоб він... ще й написав заяву за власним бажанням. “Рятівники” часопису розуміли, що вчинили незаконно й несправедливо, тож у суді Качула має всі шанси довести їхню неправоту. Ще не було механізму ліквідації редакції, переведення її з півострова й відродження в Києві, а вже призначили нового головного редактора (при законному, коли ще тривав судовий процес).

Для знищення газети й упокорення її керівника ініціювали звернення до Генпрокурора України В. Медведька з депутатським запитом В. Ковалю (нардепа від РУХу, якому “Світлиця” має бути рідною сестрою, а її очільник — побратимом!). Заявник вимагав захисту... від головного редактора “Світлиці” і колективу, ним сформованого. А неспроможність налагодити видання газети “рятувальники” пояснювали тим, що В. Качула нібито заважав цьому (!)

Чи не був це тиск на суд? Незгодний із рішеннями київського керівництва звільнений подав позов до суду, щоб довести свою правоту. Це ж зі свого боку в тому ж суді належало зробити й “рятувальникам” газети. Але відчуття неправоти було у них настільки явним, що вони боялися: не зможуть довести там нічого. Це, зрештою, й сталося.

Генпрокуратура оперативно відреагувала на сигнал нардепа Ковалю і групи “товаришів”, які в такий спосіб збиралися вплинути на суд і Качулу. На очорнення його імені була організована й система негативних публікацій. Інтернет заряснів клепами, від яких дружина й донька Качули плачуть, а він сивіє.

До речі, коли “реформатори” поспіхом ламали роками налаштовану видавничу структуру, навіть не подумали, а як видаватимуть уже передплачене в усі кримські школи “Джерельце” — додаток до “Світлиці”, що став інтерактивним містком до юного читача, творився руками дітей, був наповнений інтелектуальними іграми, конкурсними акціями. Світличани школярам-переможцям газетних конкурсів за всі роки вручили півтора десятка комп’ютерів, стали друзями учнів багатьох освітніх закладів, де сіяли українську інформацію в уже підготовлений ґрунт.

...Врешті В. Качула виграв усі суди. Жодної крамоли в його діях не знайдено. Витримав кілька прокурорських перевірок,

ЯК ЖИВЕШ, «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЕ»?

Саме з цим запитанням надходять до нашої редакції листи. Людей непокоїть доля посестри “Слова Просвіти” на кримському півострові — улюбленого багатьма єдиного тут українськомовного культурологічного тижневика, що 19 років поспіль приходив у домівки небайдужих до буття на своїй землі рідної мови й культури читачів, доки газета надовго припинила свій вихід. Чому? Як це трапилося? З чієї вини? Чи відроджується “Світлиця”? Про це нотатки кримського журналіста Віктора Хоменка.

жодна з яких не знайшла найменшого складу злочину в його діях, жодного нецільового використання чи привласнення коштів, бо з бюджетними грошима він взагалі не працював. З’ясували, що суми, які вдавалося редакції заробити на реалізації газети, рекламі й завдяки благодійним внескам, ішли на створення і поліпшення умов праці, самозабезпечення функціонування редакції, що допомагало часопису існувати, підтримувало, робило незалежнішим. Прокуратура це побачила, перевіривши рахунки.

Суд поновив Віктора Качулу на посаді головного редактора наприкінці минулого року. Він зібрав людей під дверима опечатаного приміщення, щоб провести перше після погрому планування. Заохотив випускати газету не за гроші, а з почуття обов’язку й совісті. Не дають її надрукувати — є Інтернет. Випустили майже 30 чисел у прінтерних роздруковках і в Інтернеті. Щоп’ятниці відправляли електронні версії цих часописів у Газетно-журнальне видав-

Переможці конкурсу “Кримчаночка”

ти, що 10 місяців було опечатане за борги. Доки в Києві не змінилося вже третє керівництво офіційного видавця часопису — Газетно-журнального видавництва Мінкультури. Доки не прийшла до керівництва донька Олександра Івановича Білаша Олеся Білаш з її професійною командою. Вдячно згадують у Сімферополі й заступника директора ГЖВ Віктора Пасака, який допомагав розпломбовувати двері й розблоковувати редакцію. Усі читачі тепер знають, кому дякувати за відродження “Світлиці”. А громадянська позиція тисяч кримчан, розуміння ситуації урядовцями дають шанс “Кримській світлиці” знову стати центром українського життя півострова, де українці є етнічною меншиною.

Коли відчинили редакцію — жахнулися: телефони й Інтернет відрізали, всі ком-

рала. Ту — нашу — я передплатив до кінця року, вірив у її чистоту і невідкупність, ніс останні копійки зі своєї пенсії заради її спасіння”.

“...Якщо у вас, реорганізатори, залишилося хоч трохи совісті, виправте те, що безгратно натоврили. Ми не судимо вашу креййдну холодну газету бо, може, й вона комусь потрібна, а нам поверніть нашу улюблену й шановану”.

“...Глянцеві картинки нам не потрібні. Ті люди з нашої “Світлиці” встигали все і все робили, щоб ми вчасно отримували нашу газету. Дай їм Боже здоров’я, вони думали про нас”.

“...Стосовно видання замітника, запропонованого замість нашої “Світлиці”, можна сказати, що залишилася лише назва газети. Папір кращий, оформлення яскравіше, але зміст, зміст — зникла душа газети. Сумнівно, що хтось буде передплачувати газету заради цих кількох рядків викладу статей іншими мовами. Адже російськомовних газет і так забагато, як кажуть, хоч греблю гати, і кримськотатарські є в Криму, так неже немає права на повноцінне існування газета українською мовою? Можливо, це і було кінцевою долею “Світлиці”: поступове зменшення кола читачів і врешті-решт сплановане повне знищення? Не допустить цього”.

ГРАНИТИ СЛОВО

Віктор Качула відзначає: “Треба нести далі те істинне Слово, яке було спочатку і з якого все починається. Все перевіряється в часі й часом. “Світлиця” до свого справжнього Слова, яке сприймається, шанується, якому довіряють читачі, йшла всі роки самовіддано й чесно. Люди навіть після “чорної смуги” невиходу часопису пам’ятають те Слово, саме його просять і вимагають повернути у своїх зверненнях. Аргументують вимоги тим, що вони замовляли й зрештою платили кошти саме за такий виклад, наповнення, діалог. Світличани, вишукуючи це Слово, взяли його від людей, від народу, від читачів, які побачили можливість саме в цій газеті висловитися, бути почутими, знайти однодумців, спробувати відшукати істину на сторінках газети. Слово “Кримської світлиці” ґрунтується насамперед на довірі читачів і можливості їм самим це Слово, позицію, наміри озвучувати. Газета від самого початку її заснування була рупором, подібного якому в Криму більше немає. Його не стало в часи нищення часопису. Не спитали читачів, а чи зручно вам буде, коли газета друкуватиметься в Києві, приходитиме на півніжній півострові? Якщо зникнуть рубрики “Кримський майдан”, суто світличанські газетні акції, які досі ходен із кримських і взагалі всеукраїнських часописів не повторив, інтерактивні заходи, які й газету популяризують, і активізують пропаганду духовності нашої?”

“Світлиця” тримала на пульсі хорів колективи, співаків-аматорів півострова. Такого духовного, творчого підйому, як після появи пісенних конкурсів, давно не було. Тож є

ництво у Київ із пропозицією видавцеві друкувати газету. Мовляв, у вас угоди з друкарнями, поштою, Союздруком тощо. Ви зобов’язані створене колективом тиражувати й поширювати читачам, які за це заплатили та відмовилися від тієї газети, яку їм намагалися нав’язати.

Зберігся сайт редакції, на який псевдо-реформатори не встигли накласти лапу. Він став рупором справжньої “Світлиці”. Весь час розбирання в судах “Інтернет-Світлиця” стала штабом, де читачі знаходили опального редактора й один одного, друкували заяви-звернення й пересилали їх у владні структури. Так забезпечили безперервність життя газети в жорстких умовах виживання. Ця сторінка вітчизняної журналістики повинна залишитися у пам’яті сучасників і нащадків.

А в липні нинішнього року зусиллями нового керівництва Державного газетно-журнального видавництва Мінкульту вдалося розблокувати приміщення редакції газе-

п’ютери розібрані, найпотужніший з них, на якому оперативно обробляли газету, робили верстку, попереднє керівництво вивезло у Київ, де слідів його не знайдено понині. З того, що залишилося, власноруч зібрали видавничий центр, запрацювали в нормальному ритмі.

На редакторському столі залишилася купа нерозпечатаних листів. Почали їх читати і зрозуміли, чому вони залишилися нерозпечатаними — люди цими листами борилися за свою “Світлицю”.

Ось лише кілька цитат: “...Кримська світлиця” за духом була ідентичною українському характерові, толерантною до опонентів, але, якщо треба, то й наступальною в ідеології. І таку ми її передплачували. Та “рідні урядовці” порушили нашу угоду й громадянське право на вибір газети. Підсунули якісь картинки, ідею зречення від українства, поголовне змішування етносів”.

“Світлиця” стала душею українців не лише Криму. А цю душу якась нечиста сила вид-

на що оглянутися і відроджувати з набутого та збереженого. Та й в Києві тепер прекрасно розуміють: не дати “Світлиці” самостійно заробляти й утримувати себе, сковувати ініціативу — це дикунство. Дай Боже, щоб ніхто на зросійщеному півострові не заважав людям мати свою газету і самоорганізовуватися через неї. І було розуміння того, що підтримка газети, покликаної сприяти утвердженню рідної держави, мови й духовності, — не комерційний проект, а своєрідне місіонерство. Тож вимагати суттєвої економічної віддачі, надприбутків від культурологічного тижневика, і, спекулюючи на цьому, звинувачувати редактора й всю редакцію у тому, що вони працюють недолуго в плані прибутків, це, щонайменше, нечесно.

Мудро вчинило керівництво Газетно-журнального видавництва, забезпечивши надходження газети зараз як повернення боргу тим, хто передплатив її на 2010 рік, але з відомих причин не отримував. Така компенсація йде регулярно й це надія та опора редакції на майбутнє. Бо є давній читач, який чекав свою газету і не втратив віру у її повернення. Як краплиночки у струмок, збирає редакція своїх читачів, і вони повертаються, дякують за відновлення попереднього формату газети, пишуть: “...Знову засяяла святковими вогнями “Кримська світлиця” — улюблена газета багатьох українців Таврійського краю та й усієї нашої держави”, “...без неї була “чорна діра””, “...у всіх номерах знову відчувається високий професіоналізм, любов до нашої культури і мови, до наших традицій та душевність — незрівнянна кошовість, яку нічим не можна замінити”. “...наповнення газети якісне як і до бід”, “...ніякої цензури, бо людина — патріот від душі, маючи свій друкований орган, висловлюється за державність, за мову, за нашу розбудову, за розвиток, пише про себе, про буття українців”.

Це шанс і можливість для редакції, переживши такий гіркий урок і витримавши всі удари долі, будувати газету з новою якістю, вдосконаленням набутого, системою забезпечення її життєздатності. Поновлюється дитячий додаток газети — “Джерельце”, хоча досі важко сказати, чи буде його фінансування.

Тож радіти зарано. З кадрами сутужно: залишилося лише вісім штатних працівників, разом із двома у декретних відпустках, за потреби, бодай, 12. Треба домогтися повернення всього процесу видання у Сімферополь, відновити просту й ефективну схему створення й розповсюдження газети, яка діяла всі попередні роки, юридично її узаконити. Адже хто більше зацікавлений у переплаті газети, як не її творці? То чому не дати “зелену вулицю” прагненню і вмінню світличан виживати у найскладніших умовах, що доведено попередніми роками успішної роботи, заробляти кошти на місці, полегшувати навантаження на бюджет. Чому ми відкидаємо ту схему видання газети, яка діяла до перереєстрації “Кримської світлиці” в Міністерстві культури України? Тоді газета отримувала певну дотацію з Держбюджету, Крим підставляв своє плече дитячому “Джерельцю”, і редакція сама заробляла кошти, синтезуючи які, забезпечувала безперерйне видання. За всі попередні роки — жодного затриманого, пропущеного чи заборгованого читачам числа!

Як далі розвиватиметься ситуація — покаже час. Найголовніше — “Світлиця” є, збережено її український дух, до неї поволеньки, може, з деякою пересторогою після всіх тих експериментів з газетою і знущань над її редактором, повертається читач. Віктор Качула вважає, що саме в руках читача, а не міністерства, зараз доля “Світлиці”. Якщо в цю передплатну кампанію вдасться вийти хоча б на позиції 2009 року — газета отримає шанс знайти друге дихання і остаточно повернутися до звичного робочого ритму.

А ще якби знайшлися у державі 300 українських “спартанців”-спонсорів і пожертвували на газету хоча б, скажімо, по тисячі гривень — лише раз на рік! Уявляєте, яку тоді можна було б видавати газету!

Але спартанці у Криму тепер називаються “світличанами”. Тож приєднуйтеся до їхніх лав!

ЛЕВКО ЛУК'ЯНЕНКО ВСТУПИВ ДО «ПРОСВІТИ»

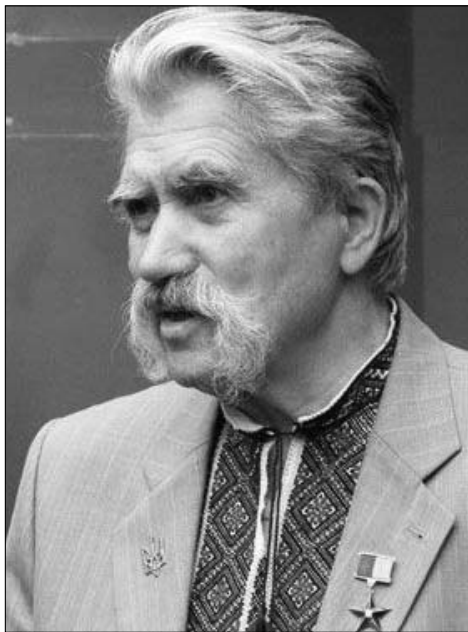
Петро АНТОНЕНКО

У День української писемності та мови у затишному будинку Чернігівської обласної “Просвіти” відбулося святкове об’єднане засідання правління обласної і міської організації Товариства. Формат дещо незвичний: літературно-мистецький вечір. Утім, перша частина була офіційною: приурочений до свята прийом у члени “Просвіти”. Ось одна із заяв, яку голова обласної “Просвіти” Василь Чепурний зачитав особливо піднесено: “Прошу прийняти мене у члени Чернігівської обласної громадської організації “Просвіта” для сприяння їй у поширенні української національної ідеї на теренах нашої області”. Автор заяви — Левко Лук’яненко, видатний політичний і громадський діяч, Герой України. Левко Григорович не зміг того дня приїхати на рідну Чернігівщину, але передав землякам щирі вітання зі святом і заяву. Підписав її як голова Української республіканської партії, академік Академії вищої школи України, Надзвичайний і Повноважний Посол України у відставці, депутат парламенту чотирьох скликань — усе це для того, аби показати, які люди приходять у “Просвіту”, щоб займатися просвітнянською роботою.

Того ж дня членом “Просвіти” (саме обласної організації) став ще один відомий земляк — депутат Верховної Ради Віталій Корж. Також до “Просвіти” долучилися президент Чернігівської регіональної торгово-промислової палати Костянтин Іванов, голова обласної організації Національної спілки майстрів народної творчості Володимир Мороз, заступник голови обласної організації УНП Сергій Соломаха, депутат міської ради В’ячеслав Лебідь, депутат обласної і міської рад кількох каденцій, підполковник міліції у відставці Олександр Машир, тележурналіст Ігор Левенок, відомий мандрівник, автор кількох книг Олександр Волошук. Громадський діяч, підприємець Микола Зверев, один із перших просвітян Чернігова, нині мешкає у столиці, але не пориває зв’язків із рідним містом та областю, є депутатом обласної ради від БЮТ, теж написав заяву про вступ саме до обласного об’єднання Товариства.

Нові просвітяни представляють різні політичні сили національно-демократичного спрямування. Але на засіданні наголошувалося, що “Просвіта” — позапартійна, точніше, надпартійна громадська організація, яка об’єднує всіх патріотів. Тож серед прийнятих, окрім членів згаданих партій, був і міський комітет Всеукраїнського об’єднання “Свобода” на чолі з головою Андрієм Кузем. І він, і його однопартійці — молоді хлопці, студенти Інституту історії Чернігівського національного педуніверситету ім. Т. Шевченка.

Нові просвітяни — це акт моральної, громадської підтримки обласної “Просвіти” перед вульгарним “наїздом” на органі-

зацію деяких місцевих чиновників. Ідеться про спробу виселити просвітян із будинку обласної “Просвіти”, який вона орендує вже майже 20 років. Наша газета розповідала про це в публікації “Патріот? Заважаш...” (“СП”, ч. 42 за 2011 р.). І це щодо будинку, довкола якого гуртуються всі національно-демократичні сили міста та області. За підтримки голови ВУТ “Просвіта” Павла Мовчана, ще одного депутата парламенту з цієї ж фракції “Реформи заради майбутнього”, відомого земляка Івана Плюща поки що вдалося відстояти просвітнянський дім. Але невідомо, що ще затівають чиновники. Тому отаким громадський рух на підтримку Товариства незазвичайний. Невдовзі будуть нові заяви від тих, хто поповнить лави обласної “Просвіти”, — а це відомі, шановані люди, громадські діячі, підприємці, письменники, митці.

...Того вечора у просвітнянському домі панувало СЛОВО. Ведуча свята, голова міської “Просвіти” поетеса Надія Галковська запросила просвітян почитати свої вірші, і їх читали заслужений лікар України Сергій Богдан, викладач університету Олександр Штань. Поезію пані Надії цього разу прочитала її донька, молода вчителька Ганна Галковська, теж просвітнянка.

Я провів презентацію нового проекту нашої газети — представив щойно видані перші 5 книг бібліотеки “Слова Просвіти”, де серед авторів теж є чернігівці.

Завершився вечір конкретними ідеями щодо нових просвітнянських акцій. “Ми зостаємося в цих стінах, але виходимо з них до людей”, — закликав один із просвітян. Заплановано провести низку просвітнянських заходів у школах, збір книг для бібліотек, навчальних закладів. Словом, — до роботи!

МОВА РІДНА — СТРИЧКА ВЕСЕЛКОВА

Доброго дня, шановні просвітяни!

Із вашою газетою спілкуюся не надто давно. Передплатила її з доброї поради секретаря нашого обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” В. К. Прилуцької і відтоді читаю з великим задоволенням. Стала також членом “Просвіти”, адже її діяльність співзвучна з моєю життєвою позицією. “Слово Просвіти” перечитую від першої до останньої сторінки, даю читати колегам. Особливо хвилюють висвітлювані в газеті проблеми нашої державності й мови. Щодо мови взагалі дивує позиція влади. Не розумію, чи це так треба не любити мову своєї Батьківщини, чи бути настільки байдужим до неї, щоб говорити про узаконення другої державної. Ні, я не проти російської мови, мені вона також подобається як мова високоталановитих літературних творів, як мова моїх друзів і родичів. Але ж я — українка! Чому в жодній іншій державі не виникає подібних проблем? Чому Росія не приймає нашу мову як другу державну, адже на її території проживає дуже багато етнічних українців?

Свої роздуми часом вдягаю у ритми.

МОВА — ЖИТТЯ

*Мова — пісня із душі народу,
Сонце золоте,
Вічна квітка, котра і в негоду
Знай собі цвіте.*

*Мова — зірка ясна з небозводу,
Чистий кобзи спів
І вогонь — високий, благородний,
Що в літах не стлів.*

*Мова рідна — стрічка веселкова.
Барви в ній ряхтять.
Бережімо материнську мову,
Бо вона — життя!*

Бажаю всім просвітянам здоров’я, наснаги у благородній справі.

Зі щирою повагою
Валентина КОБЗАРЕНКО,
Черкаська область

«ЕПОХА СВОБОДО- МИСЛЕННЯ»

Соломія ДЕРКАЧ,
16 років, учениця
гімназії “Оболонь”

Сучасна українська молодь, яка виросла в роки становлення нової держави, відрізняється від попередніх поколінь. Ми народилися в “епоху свободомислення”. Кожен із нас прагне знайти своє місце у суспільстві, зробити власні висновки. Оточення намагається продиктувати підліткам правила, які часом уже неприйнятні для них. Через ЗМІ молодь знайомиться із ситуацією в світі, в Україні. Іноді дорослі дивуються: чому ж ми хочемо так багато отримати від життя? Але коли підліток із простої української родини читає про рівень життя у Західній Європі, Америці він, звичайно ж, хоче мати те саме. Точніше, він цілеспрямовано прямуватиме до цього. Адже всі ми рівні у правах і заслуговуємо на нормальне життя. Тому не варто дивуватися, коли більша частина молоді України мріє навчатися чи жити за кордоном.

Я, цьогорічна випускниця, не сперечатимуся, що рівень освіти й можливості у деяких країнах кращі. Майже всі мої друзі слухають зарубіжну музику, полюбляють іноземне кіно. Багато з них розмовляють російською мовою. Та в серці кожного молодого українця живе любов до рідної країни. Ні, любов не до влади чи політиків, а любов саме до культури нашої держави, її мови, історії. Але підлітки ховають цю любов, аби втекти від проблем, створюють собі новий світ в Інтернеті. Там немає цензури, батьків, учителів, обмежень... Там є друзі, які прагнуть поділитися з іншими своїми думками. У Інтернеті можна читати, слухати, дивитися, самому викладати все, що хочеш. Саме цим приваблює світова павутиня — повна свобода дій, повна свобода слова. Більшість із нас не влаштовує той світ, який бачимо щодня. І якщо дехто, і я також, миримось з таким порядком речей, то інші кидають виклик проблемам і створюють власний світ, замикаються в ньому. Сучасне покоління виховане в умовах хоч і відносної, але української демократії, старші ж покоління — в умовах тоталітарного режиму. І саме тому сучасна молодь несе в собі “ідею свободи”, про яку так багато й довго мріяли українські патріоти. І як носії свободи, саме ми можемо реалізувати її в суспільстві. Тому молодь потребує шляху практичної реалізації своїх прав і свобод у сучасній Україні.

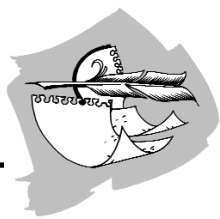
УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКА ЛІТЕРАТУРНА ПРЕМІЯ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

Щовесни молоді письменники України виборюють право стати лауреатами прес-тижної міжнародної українсько-німецької премії, яку заснували 1996 року німецькі меценати — письменниця Тетяна Куштєвська, підприємець Дітер Карренберг та Національна спілка письменників України.

3 квітня, у день народження Олеся Гончара буде названо переможців, їм вручать дипломи та грошові винагороди. Переможців конкурсу журі визначить у п’яти номінаціях: 1. Проза — роман або повість. 2. Цикл оповідань, новел. 3. Поезія. 4. Літературознавча праця, присвячена творчості Олеся Гончара. 5. Публіцистика.

У зв’язку з підготовкою Альманаху українсько-німецької літературної премії Олеся Гончара, який міститиме твори лауреатів за останні п’ять років — термін подання книжок і рукописів скорочується до 1 лютого 2012 року. Вік учасників конкурсу — до 30 років.

Книжки та рукописи надсилати за адресою:
03084 Київ, вул. Конча-Озерна, 14-б
Найда Руслан Анатолійович,
орґкомітет премії Олеся Гончара
тел. 259-18-14, 050-353-37-23

Олександр БАКУМЕНКО

Українське село завжди було щедрим на пісенну творчість. Такою колись, таким духовним джерелом для Миколи Федоровича Сингаївського було його рідне Шатрище на Коростенщині. Там у багатодітній родині хліборобів 12 листопада 1936 року і народився майбутній письменник. Колишній хутір Сингаї, крайня хата якого примикала колись до села Шатрище, зусібіч оповитого густими лісами, став для Миколи найріднішим куточком на землі. Згодом усі прилегли до села хутори влилися у Шатрище. Тут у родині Сингаївських, де зростали дванадцятьох дітей, Микола і спізнав усіх дитячих бідуваль. Особливо під час війни. Пожежі, життя по землянках, переховування по погребках, по непролазних малинських лісах. На все життя запам'ятався жахливий випадок, коли у закинутому льосі, на околиці Коростеня, німецький солдат знайшов їхню схованку, але, побачивши жінку з ватагою малечі, не став стріляти. Якби фашисти дізналися, що батько тих дітей Федір Сингаївський партизанить у загонах Сабурова й Ковпака, то нікого б не пожаліли. (До речі, у книжці “Від Путивля до Карпат” Сидір Ковпак писав про мужність партизана Федора Сингаївського.)

Як і у багатьох дітей війни, у Миколи Федоровича є своя пам'ять серця: *Мої літа — не перекотиполе, // Вони в житті лишили добрий слід. // Ти поіменно спом'яни їх, доле, — // Як хліб духовний і насущний хліб.*

“Одразу по війні, — розповідає поет, — ми ставали старшими в сім'ї й власними мозолями відчували всі труднощі відбудови зруйнованого фашистами господарства”. Спочатку працював у колгоспі, вже згодом — на будовах Кривого Рогу. З важкої хліборобської праці, від отчої землі сільський хлопець набирався сил та духовної наснаги.

Отоді й стала для Миколи Федоровича першим причастям, тією стихією, що і сьогодні вирує в його душі, українська пісня. Вона з дитинства захопила юнака. Колись на всіх сільських гуляннях був гармоністом. Микола Федорович і досі згадує, як йому в дитинстві за ту гармошку влетіло від батька. А було це так. У їхній клуні оселилися на нічліг радянські солдати, й один із них просто дива творив на гармошці. На солдатську музику збігалось все село, а Микола від того гармоніста не відходив ні на крок. Після восьмого класу, на канікулах на зароблені гроші, не спитавши батькового дозволу, купив собі гармошку замість нових штанів до школи. Розгніваний батько так розмалював синові м'яке місце, що той не міг присісти кілька днів. Але ж головне, радів хлопець, що батько не розбив його дорожочинну гармонію. Удома у Миколи Федоровича тепер дві гармошки: ота перша, “батьківська”, і зовсім ще новенька. Сусіди кажуть, раніше чули, як Микола Федорович виливав душу на гармошці. А от після трагічної смерті 33-річного сина Ярослава вже чотири роки не брав інструмента до рук.

Упродовж 55 років творчої діяльності поет мріяв сам створювати пісні. У житті рідко таланить митцям уже з перших творів до-

сягти успіху. А в Миколи Сингаївського його “Чорнобривці” одразу стали шасливою запорукою усієї подальшої творчості. З якою насолодою і нині слухаєш пісні видатних митців старшого покоління, поетів і композиторів: Платона Майбороди та Андрія Малишка, Дмитра Луценка та Ігоря Шамо, Михайла Ткача та Степана Сабодаша, Дмитра Павличка та Олександра Білаша, а серед них і “Чорнобривці” Миколи Сингаївського — пісню, яку поет написав у 23 роки разом із композитором Володимиром Верменичем. Головним співавтором і першим виконавцем цієї пісні став видатний співак Кос-

й по всіх наших працюючих матерях...

Щоразу накочується скупка чоловіча сльоза, коли згадує тяжку материнську долю. Виховуючи дванадцятьох дітей, Уляна Андріївна ще й працювала дояркою у колгоспі, вставала о четвертій ранку на ферму. Неможливо перередати, як вона страждала через загибель своїх вісьмох дітей... Нині, крім Миколи та меншої сестри Ольги, вже нікого в родині Сингаївських не лишилося. Матуся до останніх днів чекала своїх старших синів із війни, хоч добре знала: один лежить у чеській землі, другий — неподалік Коростеня. Єдина сестра Уляни

«МОЇ ЛІТА — НЕ ПЕРЕКОТИПОЛЕ...»

З матою Уляною Андріївною та братом, поетом Петром Федоровичем Сингаївським

тянтин Огневий, якому в серпні 1960 року Володимир Верменич запропонував партитуру своєї нової пісні на вірші Миколи Сингаївського. Микола Федорович згадує: коли Огневий виконав “Чорнобривці”, — зал занімів, і лише через кілька секунд зірвався шквалом оплесків. Тоді йому, ще зовсім юному, довелося підніматися на сцену разом із Верменичем і вперше відчувати вдячність слухачів за свій твір. Успіх за Костянтином Огневим пісню підхопили Дмитро Гнатюк, чарівне тріо дівчат із хору Г. Верьовки на чолі з Ніною Матвієнко. Пісню заспівали в Росії, Білорусі, Азербайджані, Болгарії. Нових інтонацій додали до неї виконавці з Канади Дарка і Славко, а також незабутня Квітка Цісик.

За півстоліття у творчому доробку Сингаївського налічується майже 500 пісень, написаних із відомими українськими композиторами, зокрема з Климентієм Домінчиним, Ігорем Шамо, Віталієм та Аркадієм Філіпенками, Василем Волощуком, Олександром Зуєвим, Леонідом Попернацьким, Олесем Колядою. А першу пісню поет створив на музику Аркадія Філіпенка ще студентом.

За свою пісенну творчість Микола Сингаївський удостоєний звання заслуженого діяча мистецтв України. Я знаю, поету і досі безмірно приємно, що з багатьох його пісень саме “Чорнобривці” знайшли шлях до людських сердець. Цей твір тепер став піснюреквіємом не тільки по його матері Уляні Андріївні, а

Андріївни Ольга теж не повернулася з фронту.

Сьогодні, згадуючи неньку, поет каже: “Скільки пам'ятаю себе, мати ніколи не присідала. З ранку й до смеркання вся в турботах. Коли вже надто втомлювалася, йшла у квітник і поралася біля своїх квітів, які тішили її око всіма барвами веселки. Найбільше чомусь любила чорнобривці. Ними був натиканий трохи чи не весь наш город. До речі, десь читав, що це типово українська квітка. Я й справді бачив чорнобривці з рідного краю у чужій стороні — Туреччині. Кажуть, їх колись завезли туди у вузиках наші полонянки. Бачив на Кіпрі. Бачив цілий газон чорнобривців у Парижі. І щоразу ставала в мене перед очима моя старенька мама, яка прожила на цій святій землі дев'яносто три роки. За кілька років до смерті вона на зиму переїз-

джала до доньки, моєї молодшої сестри. Як тільки тепліло, неодмінно виривалася в рідну хату й завжди висівала довкруг неї чорнобривці. А коли по радіо слухала мою пісню, завжди плакала”.

Разом із Володимиром Верменичем написалося чимало цікавих музичних творів. Хоча траплялися й пересічні, на догоду часові. Багато урядових концертів на той час починалося з одіозних пісень і кантат Верменича. Про цього чудового композитора, який, не маючи деякий час власного житла, ночував по музичних організаціях, однак змушений був прославляти тогочасну дійсність, один дотепник склав епіграму: “Спить Верменич на підлозі й славить партію по змозі”. Миколі Сингаївському на гребені його тодішньої слави теж доводилося писати замовні тексти. Але робив він це делікатно, тонко, я сказав би, талановито, знаходив власну інтонацію, потрібну простим людям.

У народі з любов'ю співають пісні Миколи Сингаївського, іноді навіть не знаючи імені поета. Пісні стають народними, а це чи не найвище визнання для кожного митця. Недарма ж одна з численних його поетичних збірок так і називається “Я родом із пісні”.

Перші поезії автор надрукував 1954 року. Відтоді побачили світ понад сімдесят його книжок. Талант Миколи Сингаївського багатогранний. Він не лише відомий поет, а й знаний публіцист, прозаїк, перекладач, журналіст. Однак найбільшого творчого успіху Микола Сингаївський досяг у дитячій літературі. Перша його книжка (1958) — поетична збі-

рочка для дітей “Жива криничка”. (Михайло Стельмах написав рецензію і одним із перших благословив Миколу Сингаївського на літературну працю.) За твори для дітей та юнацтва в галузі дитячої літератури Микола Сингаївський удостоєний найвищої літературної премії імені Лесі Українки та премії імені Миколи Трублаїні, його поезії увійшли в читанки, шкільні підручники та хрестоматії. За твори останніх років письменник отримав літературні премії “Гілка Золотого каштана” та ім. В. Юхимовича.

Упродовж сорока років Микола Сингаївський є повпредом України за кордоном. За межами батьківщини його знають як перекладача європейського рівня, плідно працює в царині перекладів із болгарської, польської, французької та новогрецької мов, якими досконало володіє. За подвижницьку перекладацьку працю з болгарської Миколу Федоровича нагороджено Золотим Знаком Співки письменників Болгарії та Співки перекладачів Болгарії. Микола Сингаївський зробив великий внесок у збагачення братніх слов'янських літератур, переклавши та упорядкувавши антологію дитячої болгарської поезії “Болгарії сонячне гроно”. Цікавим доробком до болгарського вінка поезій Сингаївського стали поетичні книжки про Болгарію “Вогненна трава”, “Лоза і камінь”, а також дві поетичні книжки, що побачили світ болгарською мовою: “Листи до жайворонків” та “Серед теплих левад”. Загалом культурно-мистецька діяльність Сингаївського у його зв'язках із зарубіжними митцями заслуговує особливого пошанування. Так, явищем у культурно-мистецькому житті України стала книжка “Ластівка над Сеною” (2002), до якої увійшли вірші поета, його переклади з французької та кілька літературних портретів французьких письменників. Твори Миколи Сингаївського були перекладені англійською, румунською, угорською, чеською, польською, іспанською, французькою, новогрецькою, німецькою та мовами народів колишнього СРСР. Російською його перекладали Євген Євтушенко, Роберт Рождественський, Єгор Ісаєв, Леонід Вишеславський.

Сьогодні, у своє 75-річчя, письменник каже про себе і свою творчість: “Уся моя біографія — в книгах. У поезії — моя душевна, громадянська сповідь”.

З роси і води Вам, дорогий друже!

Дні української літератури в Естонії. Зліва направо: М. Олійник, В. Бровченко, М. Стельмах з дружиною Лесею Стельмах, Д. Павличко, М. Сингаївський, О. Килимник

Рауль ЧІЛАЧАВА

Книжку “Кирилиця київських вулиць” (“Ярославів Вал”, 2011) Станіслава Бондаренка вже назвали “найконтroversійнішою”. Адже автор ставить під сумнів усталене сприйняття української культури й літератури як суто селянських за походженням і змістом. По-над те, образною мовою і чуттєвими знаннями поет підтверджує, що вже понад тисячу років “усьому голова” — Місто, яке ще Феофан Прокопович назвав “новим Єрусалимом”. Комусь такий підхід видається посяганням на святе, навіть образою засадничих поглядів, приниженням села як “колиски мови” тощо...

Чи має автор вагомі аргументи й право на це переінакшення? І наскільки реально довести подібне поетичною мовою? У всякому разі, є загроза, що дехто з читачів пробіжить лише “верхніми поверхами” книги, не розчувши авторського поклику щонайменше “ходити на десять віків углиб”.

Починає поет здалеку, хтось скаже — як турист, якому Бог дав трохи “літа при зимі, легкий кредит тепла і волі” аж десь у... пустелі на Синаї, неподалік Червоного моря, де “гори стримані й стрункі, // як складки Божої одєжі”. Але вже в кінці цього ж таки “Літа в грудні” — зовсім не туристичний фінал:

...Ні, ця пустеля — не німа,
І щоб зі світом вже не сталося,
У Бога тут насправді сталося,
Бо тут самотності нема.

У тому, що поет — зовсім не турист у своїх “ходіннях сходинками Сходу”, і вірші — ніяк не подорожньо-споглядальні картинки, переконуєшся доволі швидко. Він радше прочанин, невіпадково й свою кохану супутницю називає “прочанкою”:

Прочанко, такою до скону
любимому й тисячу літ...
 (“Чари пустелі”)

Звідти багато видно не лише тому, що вершина Синайської гори доволі висока — просто це місця особливих видінь і явлень, де Ісус усамітнювався на сорок днів, де Мойсей вдовів народ сорок років і де отримав від Бога Десять заповідей. Звідти, напевне, легше й ідентифікувати хвороби “вітчимської вітчизни”, діагностувати страшні прояви амнезії.

В одному з інтерв’ю Станіслава Бондаренка читаємо: “Людина, яка побувала на горі Мойсея, і та, яка про неї нічого не чула, це дуже різні примати, хай навіть вони в одному літаку повертаються додому”.

Красномовно пояснює саме такий маршрут повернення фрагмент анотації до книги: “Високими “шляхами птахів” автор веде читача від єгипетської пустелі, гори Мойсея та Гетсиманського саду — через європейські міста, де “розчинилося” чимало “блудних синів” і доньок, — додому, до рідного Києва, до заглиблень у давню “кирилицю вулиць”, яка проступає під палімпсестами пізніших нашарувань. Книга є чи не першим концептуальним зразком міської лірики в українській сучасній поезії, або ж продовженням “розстріляних” традицій Євгена Плужника. Таке Місто, хоч і зломпенізоване, залишається певним казаном для бродіння культури”.

Варто нагадати ще два підтвердження Богообраності Києва. Одне сягає часів Старого Заповіту: адже гора Хорив з біблійного Синаю якимось чином “подарувала” свою назву київській Хоривиці, а легендарний Кий, як прочитується в Другій Книзі Мойсея, навіть перетворився на... Шека. Точніше, в Книзі сказано: коли Мойсей повів стадо “до гори Божої, Хорива”, явив себе Господь, і Мойсей попросив підтвердження-дива. Тоді сказав Господь: “Що це в руці у тебе?” Той відповів: “Жезл”. Господь сказав: “Кинь його на землю!” — і, впавши додолу, жезл перетворився на змія. Суть у тому, що “Кий” і означає “жезл”, а “Шек” старослов’янською — “змія”. Отож і Хорив, і Шек, і Кий говорять на користь давніх біблійних зв’язків Міста на Дніпрі й про

Сьогодні важко уявити, що інший дорожній храм виріс уже за межами того давнього Києва. Не всі знають, що храм Софії постав на місці переможної битви русичів з печенігами, після якої останні взагалі зникли з історичної “арени”. Але до Софії з її трансєвропейським значенням, а також із нещодавно віднайденими там графіті у вигляді молитв-акровіршів і дитячих малюнків, ми підійдемо дещо пізніше. А поки разом із поетом спустимося від фундаментів Десятинної, де сучасна Володимирська (яка ще не так давно діяла як “вулиця катівень”) переходить у в’юнкий Андріївський узвіз, на Поділ.

Ця вулиця — тихенький равлик...
А є ще вулиці-в’юни:
без тротуарів чи бетонних вкраплень,
як вени, сходяться вони.

Я знав і вулицю Катівень
(не дай вам Боже тих господ!),
проїзд Бандюг і площу Хтивих,
ще — сяючий бульвар Заброд.

Та в цьому ж місті кирпоносім
уникла перейменувань

ДЛЯ ЧОГО В ПУСТЕЛІ ШУКАТИ ЖИВЕ?

те, що “Київ — другий Єрусалим”. Про це казав ще в часи Мазепи мудрий ректор Києво-Могилянської академії Феофан Прокопович.

**“МІСТО НАСКІЛЬКИ
РОЗКРАДЕНЕ —
НАСТІЛЬКИ Й ТВОЄ”**

Попри те, що 70 % українців живе нині в містах, мало хто має своє місто. У розділі “Вулиці нашого вулика” пошук Міста починається з несподіваного сумніву: “Чи є це місто? І чие воно, якщо є?” Хоча недовзі знаходимо підтвердження, що воно таки існує, принаймні вночі, коли господарями його є поети, такі як Стус, який “вірив, що на Лисій горі в Києві збираються не відьми, як здавна вважалося, а душі поетів”:

Чи є це місто?
І чие воно, якщо є?
Місто — наскільки розкрадене,
настільки й твоє,
бо тому, хто пізно приходить,
все жт лишаяться кості
й ребра битих будов,
куди покійні сходяться в гості
і нагадують, що воно в тебе є.

Тут поети — важливі свідки того, що Місто духовне, хоч і розкрадене ділками. Київ топонімічно постає для поета з його ядра — найдавнішого “міста Володимира”, явленого на Старокиївській горі й оточеного колись кремлем-дитинцем, через що такі міста ще називали “цнотливими”. На жаль, завдяки навалі монголотатар, місто Володимира втратило “цнотливість” і дійшло до нас лише фундаментами будівель, найцінніша з яких, принаймні для поета, Десятинна церква. У часи, “коли на місці, де Париж, // іще будили дикий ліс, // де Пітер — вили упирі, // а де Москва — “ква-ква” та біс”// лише подавали свої ще нелякані голоси:

...хтось маківку цій горі
подовжив храмом до небес,
і храм той сотні чад укрит
від хтивих варварських очес.
(“Десятинна церква”)

Важливо, що “з плачів навчилася творить пра-православна тятива” саме тут. Але вбачається не менш блискучий і трагічний підтекст, на який можна вказати навіть “стрілкою” Дніпра разом із Прип’яттю, і тоді слово “чорнобиль” із плаваючим наголосом через сім віків перетвориться на “Чорнобиль” разом із четвертим реактором.

й мене ще терпить і підносить
крутуюча вулиця Кохань.

Багато в чому показовий і вірш, який містить рядок, покладений в основу самої назви “Кирилиця київських вулиць” — кілька років тому я спершу прочитав в інтерв’ю Павла Загребельного, котрий, відповідаючи на запитання кореспондентки

російськомовної газети про те, як він оцінює сучасне життя України, зауважив, що доволі точно наш час схаактеризував Едуард Багрицький у “Думі про Опанаса”: “Раньше шли мы в запорожцы, а теперь — в бандиты”, після чого додав, що, можливо, ще точніше означив сьогодення сучасний поет Станіслав Бондаренко, написавши: “Наш путь — из варяг до... воругов”. Та, схоже, вірш “Старий Київ” скоріше оптимістичний:

Кирилицю вулиць завчав,
в глаголицю гулу шугав я,
про щастя твоє (через “щ”!)
в запилених вікнах читав я.

І знову напрошується важливе пояснення в цікавій несподіваній примітці: “Стародавні азбуки, перш за все, глаголиця, мали в своїй основі графічні букви-символи: хрест — символ Ісуса, коло — символ Вседержителя, трикутник — символ Трійці”. Тож практично всі літери обох давніх азбук — лише варіації чи графічні комбінації саме цих трьох символів. Адже задумувалися обидві рівноапостольними братами Кирилом і Мефодієм та їхніми учнями як церковні, сказати б, духовні абетки, засоби для порозуміння у вірі. Тож складаються вони не просто з літер, а з могутніх символів. Варто наголосити, що кирилиця з глаголицею — речі більш духовні, ніж ми могли думати, як і семипагорбова “кирилиця” вулиць!

Здається, Іван Драч зауважив, що Станіслав Бондаренко навчився, очевидно, “зчитувати якийсь код з вулиць, будинків та храмів”. Справді, ним і храми “читуються”, як текст, що має свій зміст: скажімо, 13 бань. Чому 13? 13 апостолів — чи то разом із Христом, чи то разом з Юдою (адже він теж був апостолом, обраним Христом). 13 руських племен — поляни, древляни, кривичі, угличі, в’ятичі... Тож Київ разом із Софією не просто “духовний Єрусалим”, а за словами автора, “ретранслятор Духу”.

ВИНО САМОТНОСТІ: ЧИМ СТАРІШЕ, ТИМ ДОРОЖЧЕ

Євгенія КОНОНЕНКО

Ірен Немировські. Вино самотності. — К., “Пульсари”, 2010

Я завжди повторюю: добре, коли народжуються нові книжки, ще краще, коли не вмирають старі. Ці слова цілком стосуються книг Ірен Немировські, сама тільки доля якої цілком тягне на роман, і не на один.

Письменниця народилася в Києві 1903 року в заможній єврейській родині. В революцію родина емігрувала, кілька років поневирялася по Європі, поки не оселилась у Франції. Саме тоді Ірен почала писати. Їй пощастило завоювати Францію. Її романи читали, купували, обговорювали. У війну Ірен спіткала тернисту долю багатьох євреїв, хто лишився на території, окупованій нацистами: письменниця загинула в Освенцимі.

Але доля її текстів була щасливою, ніж доля багатьох письменників, які гриміли до війни, а нині забуті. Романи Ірен Немировські перевидають і читають сьогодні. Тому й не дивно, що видавництво “Пульсари” звернулося до одного з романів Ірен Немировські, написаних у традиційному стилі. Це багато в чому автобіографічний твір, де письменниця звертається до того періоду свого життя, коли її родина ще не доїхала до Парижа. Важкі стосунки з матір’ю, намагання вирватися з незатишної родини, бажання знайти щастя пронизують цей роман.

Переклала роман Ганна Малець, одна з цікавих молодих перекладачок,

в доробку якої, однак, вже немало непрохідних французьких романів: “Золоті плоди” Наталі Сарот, “Атласний черевичок” Поля Клоделя, переклад мемуарів Сержа Лифаря “Спогади Ікара” та ін. Але найцікавіше, що зараз Ганна Малець завершує переклад ще одного роману Ірен Немировські, “Французька сюїта”, який було видано у Франції вперше зовсім недавно. Тож народжена в Києві видатна французька письменниця повертається до Києва у вигляді своїх книжок українською мовою.

Іван ОЛІЙНИК

Фарфорові іконостаси, виготовлені на волокитинській фабриці, є унікальним явищем християнського православного релігійного культу, подібного якому у західній католицькій традиції не було. На виставці були представлені фрагменти знаменитого іконостасу Покровської церкви, котрі збереглися у доброму стані завдяки тому, що високоякісний фарфор, з якого вони виготовлені, не підвладний часу. Він не сіріє, не пліснявіє, не розбухає та не гніє. Також не потьмяніли різнокольорові фарби, якими були розписані ці фрагменти майже півтора століття тому. Особливо важливо, що заводські шедеври створили українські кріпосні селяни. Про виняткову майстерність невідомих закріпачених умільців свідчить такий факт: коли 1858 року Міклашевський побудував у маєтку церкву, то величезний іконостас та інші предмети — кіоти, підсвічники заввишки понад півтора метри, дарохранильніці, люстри — усе було виконано з фарфору, у соковитих скульптурних формах, позолочено та розписано.

За професійним коментарем ми звернулися до **Адріани Феодосіївни ВЯЛЕЦЬ**, генерального директора Національного музею українського декоративного мистецтва.

— Чи існують видання, подібні до альбому “Фарфор заводу А. М. Міклашевського”?

— Львівська дослідниця Фаїна Петрякова свого часу підготувала монографію, присвячену фарфору в Україні. Серед іншого там йшлося і про вироби волокитинських майстрів. Ісаак Григорович спонсорував видання альбому, котрий було виконано на високому поліграфічному рівні, до нього ввійшло понад 500 ілюстрацій. Він складається з двох частин: власне альбом зі вступною статтею відомої російської мистецтвознавиці Ельвіри Самецької та каталог, у якому подано назви виробів, музеїв, їхнє місцезнаходження, стан збереження експонатів та інше. Пані Самецька розглядає волокитинський фарфор як феномен фарфору Російської імперії. А для нас це насамперед українське яви-

ВИСТАВКА «ВОЛОКИТИНСЬКИЙ ФАРФОР». КРІПАЦЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ НЕЗАКРІПАЧЕНОГО ДУХУ

Нещодавно у Національному музеї українського народного декоративного мистецтва відбулася презентація художнього альбому “Фарфор заводу А. М. Міклашевського” (автор — Е. Б. Самецька, куратор — І. Г. Гутман; Москва: “Интербук-бізнес”, 2010) та пройшла виставка “Волокитинський фарфор” із колекцій провідних художніх музеїв України та приватних збірок.

ще, тому ми організували виставку саме на нашій землі. Шедеври створювалися на заводі руками українських кріпаків. Засновник виробництва Міклашевський, який запросив іноземних фахівців задля налагодження виробництва, був козацького роду, а згодом отримав титул дворянина. Так щасливо склалася доля, що значна частина його виробів зберігається у нашому музеї (650 одиниць).

— Чому альбом такий недешевий (1700 грн.)? Адже не кожен середньостатистичний поціновувач мистецтва зможе його собі дозволити.

— Сьогодні ціни на книги достатньо високі. Альбом видано на гідному науковому та поліграфічному рівні. Він надзвичайно цікавий. Як пояснив Гутман, ціна є власне собівартість. У Росії видання коштує дорожче. Особи, запрошені з Москви на відкриття виставки, купували альбом тут. Провідний науковий працівник Тетяна Нечипоренко, фахівець, що веде групу фарфору, куратор цієї виставки, мала справу з харківським виданням “Марочник фарфорових заводів радянської Росії”, котре було надруковано на газетному папері. Ця книга коштує 3000 грн. Фахівцям не обійтися без неї. Нам допомогли її придбати спонсори. Кожен завод має свою марку, фірмовий знак, який може дещо видозмінюватися з часом існування виробництва. Науковці виконують колосально цінну для дослідників та колекціонерів роботу. Експертиза виробів — досить непросте річ, оскільки там немає підпису, як на картині. Неможливо дослідити характер письма. Рідко хто володіє такими

знаннями, щоб у голові тримати всі маркування, тому марочники (їх мало) є настільними книгами для антикварних та музейних працівників. Поліграфічний рівень нашого двотомного видання високий. Тут і кольорові ілюстрації, і систематизація за жанрами, отже, ціна максимально виправдана.

— Музейники, антиквари, колекціонери... Хто ці люди? Здебільшого ентузіасти чи ті, хто вдало вкладає свій капітал?

— Для музейників — це наукова справа. Знайти, зібрати, атрибутувати, зберегти і показати — ось основоположні складові нашої роботи! А є люди, як-от Гутман, які просто фантастично закохані у волокитинський фарфор. Тому він вклав свої гроші у видання, друк афіш і запрошень. Свого часу його родичі працювали на заводі Міклашевського. На початку ХХ ст. рідні виїхали до США. Ще здавна в родині були пам’ятки волокитинського фарфору, а Гутман лише продовжив їх збирати, купувати на аукціонах. Ми йому вдячні за те, що він не обмежується поповненням власної колекції, а й робить усе, щоб і ми пошанували це явище. Колекцію експонуємо серед інших музейних цінностей. Вона губиться серед інших експонатів на 1400 м² виставкової площі. Зараз ми отримали змогу сфокусувати увагу саме на волокитинському фарфорі. Нині у нас представлені також фотографії самого Міклашевського в різні роки, його маєтку, кабінету, Покровської церкви. Ми хотіли донести до відвідувачів гордість за національні надбання.

— Який стан справ у сучасному виробництві фарфору?

— Сьогодні виробництво фарфору в Україні фактично знищене. Київський завод фарфору збанкрутував і припинив своє існування 5 років тому. Його колекцію фактично вкрали, попри те, що ми за неї боролись. Її вивезли за кордон.

— Чи музейна спадщина в Україні законодавчо захищена?

— Я мала стосунок до укладання першого варіанта та поправок до закону про музеї, музейну спадщину і, як музейний працівник із 40-річним досвідом роботи, дуже вдячна депутатам попередніх скликань Верховної Ради, які, зокрема 1995 року, узаконили, що музеї не приватизуються, а їхні фонди не роздержавлюються. Дай Бог, щоб так і було. Тому що зараз нерідко і до Дніпра не підійдеш, усе перекрито шлагбаумами, деякі національні природні багатства вже недоступні для нас. Наш святий обов’язок — зберегти культурні цінності недоторканими. Разом із тим сьогодні кожен може створити приватний музей власним коштом. Я знайома з багатьма колекціонерами, серед яких поширюється така практика.

До розмови із власним враженням про подію приєдналася **Зоя Анатоліївна ЧЕГУСОВА**, заслужений діяч мистецтв України,

Президент української секції Міжнародної асоціації арт-критиків АІСА під егідою ЮНЕСКО, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, член Національної спілки художників України, науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського.

— На цій виставці пізнаєш справжню красу виробів заводу Міклашевського і глибше переймаєшся аристократизмом. Фарфор — ніжний світлоносний матеріал. Не випадково у Європі ХVIII ст. про появу чергового фарфорового шедевра сповіщалося так само урочисто, як і про народження спадкоємця королівського трону. Фарфор вважався божественним матеріалом, оповитим чарами. Коли милуєшся декоративними вазами, посудом, архітектурними деталями, вироби тішать око переливами, хоча цей матеріал невимовно примхливий і непроступливий. Я була в захваті, коли побачила цей фарфор. Такий обсяг з усієї України можна побачити досить рідко. Це, безперечно, грандіозна великомасштабна експозиція. На таке здатен лише наш чудовий, улюблений усіма Національний музей українського народного декоративного мистецтва!

“Дивертисмент”

Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Назву виставки художниці запозичила у Йохана Хейзінга — творця теорії виникнення і розвитку світової культури. Це позиція появи світової культури у грі як гра. “Я часто замислююся над природою творчості, і концепція

Хейзінга здається мені близькою і зрозумілою. Гра уяви підказує художнику вільний вибір, можливість вибору. Вона привела мене до назви, яка об’єднала доволі різні роботи експозиції”, — ділиться думками митець. Юлія Лазаревська вдається до художньої містифікації, граючись із

«ЛЮДИНА, ЯКА ГРАЄ»

“Якщо художник сумнівається, це поштовх до розвитку”, — стверджує художниця Юлія Лазаревська, запрошуючи нас у світ спокою, мимовільних жестів, миттєвостей, моментів настроя на виставку “Ното ludens” (“Людина, яка грає”) у Музеї сучасного мистецтва України. Тут представлено фотографії, живопис, кераміку Юлії Лазаревської. Експозиція художниці плавно перетікає у виставку робіт фотографіки “Початок” Миколи Мандрича...

персонажами, формами, матеріалами, простором, міфами, епохами тощо. Унікає реальних пейзажів, упізнаних ландшафтів. Її персонажі перебувають там, де немає атрибутів визначеного місця і часу. Вони — учасники гри і перебувають всюди — у музиці, танку, уві сні тощо... Персонажі грають на інструментах, танцюють, відпочивають, дивляться не тільки на світ, а й усередину себе. У портретах Юлії Лазаревської можна упіймати погляд людини, яка дивиться на світ не з розумінням, а зі співчуттям.

Портрети — один бік виставки. Художниці не потрібно спиратися на якусь характеристику людини. Бо просто людина з її руками, жестикуляцією, настро-

єм, зосередженістю завжди надзвичайно цікава. “Це мій народ, який я створила, — жартує. — Може, це трохи пафосно, але, напевно, кожен художник трішки деміург. Мені дуже хочеться продовжити проект, тому що зробила його практично за місяць”.

Привертає увагу серія фотографій під назвою “Портфоліо”, які є своєрідним гімном маленькій людині, що творить руками. “Мій дідо був ковалем, я дуже поважаю ремесла. І байдуже, що у руках, — чи то сокира, чи то пензель, — це своєрідне продовження руки, яка працює і творить”. На фото можна побачити колекцію старих знарядь праці: лопату, лом, сокиру, молоток... І здається, що ці руки з різноманітними

знаряддями позують. Гра ж у тому, що не важливо, кому вони належать, важливо, що ці руки, створили багато того, чого ми не помічаємо.

Світлоносний аспект людської природи відтворює серія робіт фотографіки “Початок” Миколи Мандрича. Це своєрідні портрети енергії електричного струму, які є свідченням того, що біологічно довершена людина може перейти на новий еволюційний рівень. “Наша долоня випромінює світло, яке ми не бачимо. У 80-х роках я був свідком експериментів, проведених у одному зсекреченому московському НДІ. Надчутливий квантовий реєстратор зафіксував світлове випромінювання людської долоні з частотою близько 8 фотонів на секунду”. За словами Миколи Мандрича, навіть такий фантомний мізер є свідченням світлоносності людської природи. Сучасна людина наче загубилася у світі технологій і рукотворних засобів різноманітних енергій, дедалі більше відійшовши від основної частини своєї сутності — світлоносності, яку вона віддає неودухотвореному середовищу.

Наталія АНТОНЮК

ЕЛЕКТРОННА КНИГА — ЦЕ МІНІ-КОМП'ЮТЕР

Ціни на пристрої для читання коливаються від тисячі гривень до чотирьох. В Інтернет-магазинах “електронний книгозбірник” коштує дешевше.

Менеджер он-лайн магазину електронних книг “Ibooki” Олександр розповів, що за останні два роки серед покупців — не лише ласа на електронні новинки молодь, а й старше покоління. Зазначив, що вартість пристроїв для читання знижується, бо на ціноутворення найбільше впливає якість екрана, а патент на його виготовлення нині широко розповсюджується.

Олександр назвав переваги електронної книги: “У кишені можна носити бібліотеку величезних розмірів до 32 гігабайт. Електронна книга допоможе у читанні — у ній можна робити закладки, помітки тощо. Є додаткові функції, доступ в Інтернет, можна слухати музику. А ще вона легка — її зручніше носити, аніж важкий том класичної літератури”.

Але він не впевнений, що електронна книга витіснить традиційну. “Коли зміниться покоління, коли виростуть ті, хто нині починає своє дитинство з комп'ютерів, лише тоді паперова книга може стати історією”, — переконує Олександр.

Електронна книга — все-таки більше комп'ютер, хоч і міні, а не традиційна книга. Із цим пристроєм для читання треба бути обережним, його екран дуже легко пошкодити. Цю проблему активно обговорюють на Інтернет-форумах, бо вже не один українець необережним рухом розтросив модну покупку.

Обрати модель пристрою, прочитати відгуки користувачів і знайти інформацію про безкоштовну літературу для закачу-

«РЕЙДЕРСЬКА АТАКА» ЧИ МИРОЛЮБНЕ ІСНУВАННЯ?

Електронні книжки здобувають авторитет серед українських читачів

Немає статистики, яка б мовою цифр означила, скільки українців купили електронні книжки. Але вона й не потрібна, бо про їхню популярність можна заявити, лише раз проїхавши у громадському транспорті. Замість ранкової преси та романів зосереджені пасажири дедалі частіше розгортають, точніше, вмикають свої книги. Електронні.

Чималі й невеликі, “наворочені” та простіші, вони увійшли в українські родини і почали заганяти у куток “паперових аборигенів”. Навіть держава сприяє цьому процесу — Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України поступово запроваджує електронні підручники в школах. Українців із дитинства привчатимуть до Високого Слова, щоправда, електронного. Отож чи витіснить електроніка традиційну книжку?

вання можна на сайті “Українського клубу шанувальників електронних книг”. В електронному варіанті є майже вся література світового значення.

КОПІЯ НІКОЛИ НЕ СТАНЕ КРАЩОЮ ЗА ОРІГІНАЛ

Бібліотекарі налаштовані скептично щодо можливого витіснення електронними книгами традиційних. “Книга — це книга, а заміник — це заміник”, — говорять вони.

Б-ка ім. Марка Вовчка. Бібліотекар Олена Володимирівна: “Електронні книги можуть стати незамінними лише для молоді, для старших людей технічні новинки не будуть авторитетними, вони люблять читати з насолодою, гортаючи сторінки”.

Б-ка ім. Т. Драйзера. Головний бібліотекар із роботи з книжковим фондом Наталія Миколаївна: “Тенденція витіснення електронними книгами паперових є, але поки що традиційна книга гідно відбиває “рейдерські

атаки” інформаційних новинок. Вважаю, що в Україні завжди паралельно існуватиме і те, й інше”.

Б-ка ім. І. Сергієнка. Завідувач бібліотеки Олена Олександрівна: “Ми не скоро матимемо такий рівень життя, коли зможемо користуватися електронними книгами. Я не можу дозволити собі такої “розкоші” — коштує понад мою місячну зарплату. Тому паперова книга має важливу перевагу — вона доступна. А той, хто має гроші, взагалі не читає книг або користується вузькопрофільною літературою”.

Б-ка ім. О. Вишні. Бібліотекар Наталія Михайлівна: “Дитина, привчена до паперової книжки, тягнеться до традиційного читання. У нашій бібліотеці відвідувачів менше не стало: хто звик ходити до нас, той ходить, навіть змінюючи місце проживання. Але прогрес є. Читачі розповідають, що їм зручніша електронна книжка, вона економить їхній час. Проблема бібліотек в укомплектуванні: немає книжкових новинок, а читачі “просу-

нуті” — їм хочеться сучасної літератури. Електронна книжка дає можливість швидко знайомитися з новими виданнями”.

Б-ка ім. Г. Тютюнника. Завідувач Тетяна Спартаківна: “Діти і так нечасто ходять до бібліотеки, а зараз взагалі можуть перестати. Але традиційна книга — це цікаво. А електронна книга, хоч і економить час, але не така й безпечна, як про це говорить реклама”.

Національна бібліотека України для дітей. Бібліотекар Євгенія: “Ми — за паперову книжку, електронний заміник не дасть тих емоцій і вражень, які дає Книга. Та й на здоров'я малих читачів пристрій впливає. Батьки вважають, що дітям досить тих “комп'ютерів”, тому відвідувачів у нас не стало менше”.

Отож бібліотекарі не бояться високих інформаційних хвиль — у них є своє коло відвідувачів, старше покоління не поспішає переходити на електронні книги, а турботливі батьки привчають дітей до традицій українського читання.

ТРОХИ РОМАНТИКИ

“Життя іде і все без коректур”, — ці слова Ліни Костенко якнайповніше відображають філософію розвитку нашої цивілізації. Без коректур. Ми не зможемо вимкнути комп'ютери, знищити Інтернет і заборонити електронні книги. Тому треба вміло балансувати на хвилі часу: знати про електронні новинки, реагувати на інформаційні виклики і водночас не гнатися за модою — залишатися прихильником українських традицій.

Я не купуватиму електронну книгу, бо занадто люблю свою невелику домашню бібліотеку. А нещодавно, переставляючи літературу, у книжці арабських казок знайшла гербарій — збирала маляки, коли їздила до бабусі на осінні канікули. Осінь — час казок і книг. Справжніх.

БУРШТИНОВО-ВИШИТІ КАЗКИ

— Пані Олено, як виникла ідея проекту “Креативна книга”?

— Ідея створення “Креативної книги” прийшла миттєво та яскраво, як спалах блискавки. Спершу з'явився образ вишитої книжки, а вже потім додавалися деталі. Я вдячна Богові за цю ідею, адже працювати для дітей України — велика честь і нагорода для мене.

Сьогоднішня дітвора гарно і швидко орієнтується у світових брендах і торгових марках, та, на жаль, не може відрізнити листя липи від тополі тощо. Тому хочеться змалечку їх вчити, що таке бурштин, соломачи вишивка.

— Творчістю займається й Ваш син. Про що його перша казка?

— Андрій написав першу казку “Медуза-Всезачепуза”, виконуючи домашнє завдання з української літератури. Згодом саме вона посіла друге місце на обласному літературному конкурсі “Перло многоцінне”.

— Дитина пізнає світ книжки через слух, зір, дотик тощо. Тому дуже важливо, щоб книжка акумулювала в собі всі ці відчуття, сформувавши об'ємне сприйняття світу. Тоді розвиватиметься творча уява. Не дарма нині поширені так звані книжки-іграшки (м'які книжки, книжки, що розмовляють, співають, книжки для купання тощо). Як вважаєте, вони створюють серйозну конкуренцію звичайній друкованій дитячій книжці?

— Друкована дитяча книга завжди мала попит. Це універсальний метод збагачення дитини інформацією: текстом, ілюстрацією. Арт-книжки розвиватимуть дитину всебічно — зокрема у сфері мистецтва. Аудиторія читачів нашої мистецької книги — із 6 місяців і старші. Як говорить Євген Шморгун, казка має “догодити” трьом поколінням: дитині, її батькам, бабусі з дідусем.

Враховуючи те, що казки дитині купують, як чоботи, на виріст, ми і вирішили створити її довговічною. Усі сторінки “вишитої” книги з натуральної тканини, льону. Кожна казка має свій колір, так би мовити, сезонний. Скажімо, “Сніжинка-Даринка” виготовлена з синього льону, “Іжачок Сто Голочок”, у якому йдеться про літо, — із зеленого. Осіння казка “Про літери, які росли на деревах” — із коричневого...

Нині таке різнобарв'я дитячої літератури, що просто очі розбігаються. Проте обираючи книжку для дитини, важливо відсіяти зерно від половини. Сучасну дітвору важко здивувати друкованим виданням — адже її погляд прикутий насамперед до екрана комп'ютера. Тому важливо знаходити нові креативні форми подачі інформації. І важливо, щоб це спрацювало на глибоке пізнання світу. Так, на фестивалі дитячої книжки “Азбукове Королівство Магів та Янголів” увагу привернули креативні видання як новий вид дитячої художньої літератури. Тож неодмінно захотілося поспілкуватися з куратором проекту “Креативна книга” Оленою МЕДВЕДЄВОЮ.

Пані Олена працює з дітьми у Міжнародному благодійному фонді “Клуб “Майбутнє”. Автор книжок “Будинок мого серця”, “Віч-на-віч із Правдою”, “По цей бік неба”, “Золоте Курча”.

Аби сторінки були тверді, у середину між двома лянами вишивається цупка тканина. Любарси ліворуч кожної сторінки слугують тими отворами, через які прошивають книжку плетеною міцною ниткою. Обкладинка виготовлена із заміника шкіри чи проклеєного оксамиту, її можна навіть витирати мокрою ганчіркою.

— Відверто кажучи, пересічна людина може насторожитись: “Ви нас хочете просто здивувати оригінальністю?”

— “Креативна книга” повинна не дивувати, а розвивати. Так-от, мета креативної книги — урізноманітнити книжковий світ, у якому сьогодні виховується дитина. Вона звикла до якісних поліграфічних видань, яскравих малюнків, знає, як пахне друкарська фарба на новеньких ламінованих сторінках. Але ще не гортала вишитих сторінок лляної книги, дотик до яких приносить нові враження та відчуття.

Вишитий малюнок розвиває дитячу уяву. Його тепер можна не лише побачити, а й відчутти. І саме дотик дитячих пальчиків до вишитого чи бурштинового малюнка

додає книзі новизни, бо колючки їжачка справді гострі, а крила ангела ніжні й лагідні. Дитина все це відчуває. Скажімо, бурштинова казка знайомить дітей із сонячним каменем — бурштином. Камінець до камінця — і вже з'являється соняшник, поле, зернина.

Я сподіваюся, що креативній книзі знайдеться місце на книжкових полицях наших книгарень чи мистецьких салонів, а турботливі батьки захочуть побавити своїх малюків гарною і корисною креативною книгою. До речі, вона може стати родинною цінністю, адже нею користуватимуться не один десяток років.

— Кілька слів про художників і майстрів, які долучилися до виготовлення цих незвичайних книжок...

— Над створенням дитячої креативної книги працював чималий колектив висококваліфікованих майстрів. Автор текстів казок мій 14-річний син Андрій Медведєв. Художник-ілюстратор — рівненська молода художниця Наталія Серветник. Майстри з художньої вишивки — Роман Пузиченко та Юрій Тертишний. Макетування Наталії Качановської. Художній редактор і майстер із роботи з деревом — Олександр Каленюк. Майстер із пошиття сторінок Наталія Яшук. Робота з соломкою — художник Любов Гулюк.

Деякі майстри навіть не знають один одного, але якісно виконують спільну справу. Як у розповіді Бруно Ферреро про гобелен. Майстри по черзі ткали гобелен, не бачачи загальної картини, вони якісно виконували свою роботу. В результаті виткали прекрасну картину — Марію з Немовлям. У нас творча робота над креативними книгами побудована так само.

— Чула, що невдовзі з'явиться і солом'яна казка... Це не повернення до часів, коли писали на папірусі?

— Солом'яна казка — повернення до витоків українського народу. Адже це його живе мистецтво. Солома тішить людину красою, зігріває теплом. Її золотистий відтінок, світлоносність і блиск подібні до сонячного світла і кольору дорогоцінних металів. Солома — справжнє селянське золото, яким природа щедро обдарувала землероба. Соломою він крив дах своєї хати, плів капелюхи та майстрував іграшки для дітей... Саме з такої соломки і виготовлені ілюстрації солом'яної казки “Метеликові ножиці”. Це книга-фоліант.

Спілкувалася
Уляна ВОЛІКОВСЬКА
Фото автора

“Народ залишається, якщо він пам’ятає і шанує національні традиції великого, неповторного мистецтва”.

Марія Приймаченко. “Чуліндра радіє, що вродила хороша морква”

Микола ЦИМБАЛЮК

Представлені роботи — широка ретроспектива у часі, відлік якого ведеться від Василя Касіяна. Саме йому уперше, 1964 року, було присуджено цю премію у номінації “Образотворче мистецтво”. І знаменно, що підставою для того стала не лише багаторічна праця художника, а й створення портретів, плакатів на шевченківську тематику, ілюстрування п’яти видань “Кобзаря”. Гадаю, не помилюся, коли скажу, що на шевченківській “книзі буття українського народу” з касіяновськими малюнками виховувалося не одне покоління. Цю традицію підхопили наступники. Бо талановито інтерпретувати Слово Тараса художніми засобами можуть справді глибоко національні й самобутні митці. Мотиви його поезії залишаються незмінною константою, змінюється лише глибина проникнення й осяжність бачення творчості кожним наступним поколінням. Згадаймо, наприклад, прекрасні, самобутні ілюстрації на шевченківську тематику, починаючи від Олександра Сластіона, Василя Седяра, Івана Іжакевича до останніх просвітянських видань “Кобза-

ря”, зокрема ілюстрованих Володимиром Гарбузом. Це ж можна побачити і в роботах-ілюстраціях до шевченкових творів Миколи Стороженка (лауреат 1988 р.), Василя Лопати (1993 р.) (до речі, теж видання “Просвіти”), Олександра Івахненка (1989 р.), на мотиви окремих його віршів, поем — Феодосія Гуменюка та багатьох інших художників.

Але шевченкіана — то лише невелика, хоча й вагома частка творчості далеко не всіх художників-лауреатів. Бо ж кожен із них не менш плідно працював чи працює у різних видах і жанрах: історичному, портрета, пейзажу, релігійному, анімалістичному тощо.

Виставка дає уявлення про новаторство низки художників-лауреатів, творчість яких стала віхами у розвитку національного станкового живопису. Це, зокрема, роботи Віктора Зарецького, Івана-Валентина Задорожного, Опанаса Заливахи, Івана Марчука, Валерія Франчука тощо. І відразу можна порівняти з уже забутими, які ще в советські часи викликали здоровий скептицизм і насмішки, примітивно-реалістичними полотнами-агітками Михайла Божія (“Новий час”), Костянтина Філатова (“Червона площа”).

СЛАВА І УБОГІСТЬ ВИСОКОГО МИСТЕЦТВА

Шевченківська премія — найпрестижніша, найавторитетніша відзнака творчих досягнень українських митців. Заснована спочатку як республіканська (1961 р.), після здобуття Україною незалежності вона отримала статус національної. Понад 600 осіб стали її лауреатами, і лише 66 із них — художники, скульптори, графіки, народні майстри. Кого і за що нагороджувала держава (бо присуджує спеціально створений для того Комітет, але підписує Президент), можна побачити на виставці творів образотворчого мистецтва лауреатів Шевченківської премії усіх років, що відкрилася днями у “Хлібній” Софії Київської.

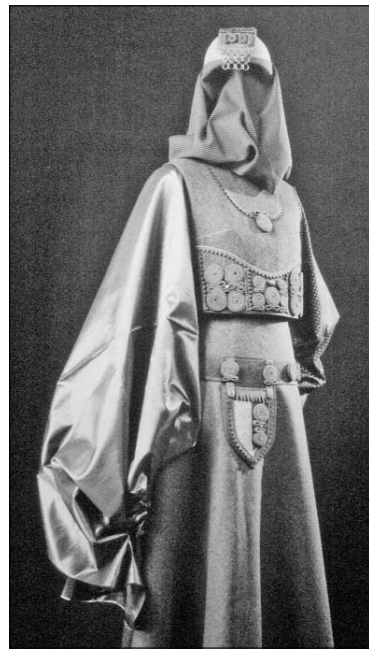
Народне, наївне мистецтво представлено геніальними роботами Марії Приймаченко, національно самобутніми — Володимира Наконечного, Марії Тимченко. Особливе зацікавлення викликає талановита серія жіночих строїв “Поляна” з циклу “Поліська легенда” та “Мирослава” — “Княжа доба” Людмили Семикіної.

Здавалося б, серед прекрасного мусить бути все прекрасно. Мусить, якби... Ідеться тут не про політичну кон’юнктуру, яка часто грубо й нав’язливо втручається у творчість митця. Ідеться про той рівень поваги й уваги, що держава мусила б виявляти до українського мистецтва.

Це добре, що керівництво Софії Київської надало виставкові зали (хоча й не зовсім пристосовані для того), щоб явити Києву і світові український духовний спадок, відзначений найвищою премією держави. Але, напевно, для цих полотен, скульптур, gobelenів краще б підійшли спеціальні виставкові зали. У нас завжди було і є кому готувати, але подавати широкому загалу (зокрема й світовому), досі не навчилися. Що це не перебільшення, свідчить популярність українських художників за кордоном. Роботи більшості з них narozxvat розкупувають галереї й приватні

колекціонери США, Канади, багатьох європейських країн і не тільки. Але кожен митець мріє, аби його картини, як і наші діти, не продавалися за межі батьківщини, а залишалася там, де народилися — на рідній землі.

— Коли вже започатковується така традиція виставок, то варто зробити, щоб була вона щорічною. І добре, аби роботи закуповувалися після присудження пре-

Людмила Семикіна. “Жіночий стрій”

мії, — сказав Валерій Франчук. — Наприклад, моїх робіт як лауреата Шевченківської премії держава жодного разу так і не придбала. Тому і борсаються наші художники у павутині нетворчих проблем самотужки.

Не менш прикрий випадок навів Феодосій Гуменюк. Нещодавно він відзначив свій ювілей — 70-річчя. Його творчість знають і цінують у багатьох країнах світу. Шанувати б і нам такі таланти. Але чиновники від мистецтва відмовилися влаштувати виставку з нагоди його ювілею.

Звичайно, від того він не дуже сумує. Бо в житті були ще скрутніші часи. Обставини, як і влада, його не зламали. Нині Гуменюк, як і колись, працює з надією. Бо переконаний, що існує наша мистецька школа з глибоким національним корінням, якій неосучасні “мистецькі витвори” не загрожують.

Саме на поверненні, увіковіченні національної пам’яті зупинився відомий художник-монументаліст Володимир Прядка. Річ у тім, що того дня Верховна Рада України відмовилася відзначити на державному рівні 1260-ліття створення нашої держави — Київської Русі. Для будь-якої цивілізованої держави нехтування історією власного народу, його знаменними датами — дикість. Але хіба це остання ганьба, яку демонструють наші можновладці? Тому художник звернувся до лауреатів Шевченківської премії з пропозицією долучитися до відзначення цієї знаменної дати. І запропонував їм відтворити нашу історію в художніх полотнах, скульптурі, як то зробив колись Матейко — з польською, Могуча кучка — з російською. Бо депутати, президенти з їхніми урядами приходять і відходять у небуття, а народ залишається, якщо він пам’ятає і шанує національні традиції великого, неповторного мистецтва.

СЛОВО *Просвіти*

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА — 2012

Вартість передплати

(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617, сторінка 68 в “Каталозі”

на 1 місяць

9 грн 37 коп.

на півроку

53 грн 37 коп.

на 3 місяці

27 грн 51 коп.

на рік

105 грн 54 коп.

Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47,
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітянської роботи
Надія КИР’ЯН
Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ літератури
Марія КУЧЕРЕНКО
270-55-57

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Кореспонденти
Наталія АНТОНЮК,
Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Черговий редактор
Наталія АНТОНЮК

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

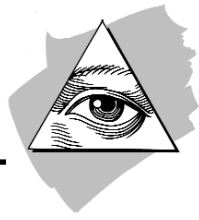
E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ на
комбінаті “Преса України” у середу.
Зам. № 3301247
Наклад у листопаді — 23 500

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов’язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

НЕ МОЖНА РОЗЧАРОВУВАТИСЯ

Гість нашої редакції — Володимир Ігоревич АР'ЄВ, заслужений журналіст, лауреат багатьох журналістських премій, депутат Верховної Ради України, голова підкомітету з питань контролю над реформуванням, кадровим і ресурсним забезпеченням органів, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю й корупцією Комітету ВР із питань боротьби з оргзлочинністю й корупцією.

— Володимире Ігоревичу, багато людей запам'ятали Вас завдяки програмі “Закрита зона”, в якій велися сміливі журналістські розслідування. У дуже цікавій розмові з журналістом Сергієм Рахманіним, перед тим, як балотуватися до Верховної Ради, Ви зізналися: “Коли я починав програму “Закрита зона”, багато хто крутив пальцем біля скроні, казали: “Ти ідіот! Що ти робиш, куди лізеш? Ти розумієш, що тобі голову відкрутять?” Бачу, що не відкрутили. Але чи Вам було страшно? Адже багато журналістів дорого платять за свою професійну діяльність, коли зачіпають чийсь інтерес, зокрема “крутих”.

— Мені й зараз, коли я народний депутат, деякі знайомі крутять пальцем біля скроні й кажуть: “Ти ідіот, куди ти лізеш”. Особливо часто це почали говорити після того, як Янукович став президентом, оскільки я не змінив своєї позиції і є опонентом цієї влади. Від першого дня говорив людям: “Це буде влада злочинців, яка знищить Україну”. Але це жорстока влада, я розумію всі ризики такої поведінки. Коли був журналістом, відстоював свободу слова, тепер, поки я народний депутат, також роблю свою справу. Боятися нічого.

У часи “Закритої зони” погрози були. Лякали, що будуть проблеми і в мене, і в моєї родини. До нападів, слава Богу, не дійшло. І зараз теж погрожували. Приблизно півроку тому передали інформацію, що на нас із Олегом Донієм готують замах. Ми зробили її публічною і ті люди відмовилися від своїх планів. Коли погрози або плани на замах оприлюднюють — це суттєвий шанс захиститися.

Інша річ, свобода слова, точніше, не-свобода — зараз дедалі більше повертається до стану 2003—2004 років. Я не виключаю, що невдовзі журналісти опиняться під прямим тиском, будуть погрози, залякування, не дай Боже щось гірше. Це станеться коли Янукович остаточно відмовиться від європейського вибору і у нього не залишиться жодних гальм для збереження ілюзії демократії і свободи.

ПІШОВ У ДЕПУТАТИ, ЩОБ ДОПОМАГАТИ

— Після показу Ваших сюжетів багато глядачів зверталися по допомогу, просили вирішити їхні проблеми. Тоді й з'явилася думка піти у депутати: “Я думаю, коли потраплю до Верховної Ради, зможу через механізми, якими володіє народний депутат України, допомагати людям, просто сідаючи на шию посадовцям і не злізати, доки вони не припинять знущатися над людьми”. Коли все-таки краще це вдавалося — тоді чи тепер?

— І тоді, й тепер. Коли я прийшов працювати в Комітет по боротьбі з організованою злочинністю, за півтора року ми допрацювали і зробили чудовий пакет антикорупційного законодавства, який у липні 2009 року ухвалив парламент і підписав тодішній президент. Над цим законопроектом ми працювали дуже серйозно, але оскільки це сталося влітку, багато депутатів не прочитали, за що проголосували. А коли прочитали, схопилися за голову, тому що це був революційний антикорупційний пакет. Запровадження цього закону кілька разів відкладалося і врешті-решт у лютому

цього року його скасували. Він був прийнятий, але так і не запрацював. Замість нього внесено законопроект Януковича, суттєво слабший. Це профанація, лише видимість боротьби з корупцією. Але свою роботу, яку обіцяв виборцям, я виконав.

— А що робите за велінням серця?

— Допмагаю дітям із бідних сімей, які хворі на дуже серйозні недуги, зокрема потребують операції за кордоном. Мені у Верховній Раді належить матеріальна допомога на оздоровлення. Це 35 тисяч гривень. За рік я віддаю на матеріальну допомогу дітям близько 50—60 тисяч гривень. Вважаю, що матеріальна допомога, яка надається народному депутату, йому не потрібна. Але якщо він її не отримає, гроші пропадуть. І я віддаю ці кошти тим, у кого скрута. Кому допоміг — не афішую, благодійність не може бути публічною.

На депутатську діяльність виділяють 17 тисяч гривень на місяць, за них утримую громадські приймальні, виїжджаю до виборців. Частину також виділяю на матеріальну допомогу. Безкоштовними квитками на авіаперельоти, на які мають право депутати, не користуюся.

Займаюся конкретними справами громадян, коли порушені їхні права і закони України. Тоді дуже серйозно “сідаю на голову” посадовцям не тільки депутатськими зверненнями й запитаннями, а й особисто. Як в одному з останніх випадків, коли у Семиполках Київської області міліція побила половину мешканців села після вбивства дільничного міліціонера. Намагався залучити до цього медіа, щоб історія набула розголосу і не вдалося спустити її на гальмах. Зараз іде розслідування справи, я за цим стежу. До мене надходить дуже багато звернень, допомагаю, люди дякують.

ПЕРЕД ТИМ, ЯК ПІДПИСУВАТИ ЩОСЬ, ПРОЧИТАЙТЕ!

— Нашу державу дуже важко назвати правовою, особливо тепер, коли всі побачили, що діється в судах. І все ж, чи може звичайна людина (не депутат) відстояти справедливість? Куди порадили б звертатися: до правозахисної організації, до адвокатів, до журналістів, до народних депутатів? А до кого б Ви звернулися в разі порушення Ваших законних прав?

— Коли порушені права людини, закони України, треба звертатися насамперед до професіоналів, тобто до адвокатів. Якщо немає можливості оплатити їхні послуги, є державні адвокатські об'єднання.

— Чи є адвокати, які чесно виконують свій обов'язок, служать закону, а не можновладцям?

— Такі адвокати є, їх треба шукати. Мешканці району, яким доводилося судитися, можуть підказати, до кого краще звертатися. В Інтернеті на місцевих форумах також бувають відгуки. Гарна репутація для адвоката — це професійна якість № 1. І, звичайно, знання законів.

Якщо немає можливості взяти адвоката, треба звертатися до правозахисних організацій, які також можуть виконувати адвокатські функції. Там працюють професійні юристи. Є, наприклад, Харківська правозахисна група Євгена Захарова, якого надзвичайно поважаю, Вінницька пра-

возахисна група. Якщо й це не вдається, тоді вже можна підключати і журналістів, і народних депутатів. Я б робив саме так. Адже журналіст чи народний депутат запитає: “А Ви самі щось зробили, щоб законним чином відреагувати на порушення Ваших прав?”

— Чи порушували Ваші права? Як їх відстоювали?

— Звичайно. І як був уже депутатом також. Писав депутатські звернення. Коли мені щось було не зрозуміло, чогось не знав, консультувався з юристом. Адже жодна людина знати всі закони напам'ять не може (депутати, які пишуть закони, також).

До речі, у нас люди часто не усвідомлюють важливості своїх вчинків. Дуже серйозна проблема, зокрема у селах. Наприклад, селяни попідписували угоди про здачу своїх паїв в оренду на кабальних умовах, судилися, програли суди. Зрозумівши свою помилку, йдуть до народного депутата, просять: “Зробіть щось”. Кажу: “Ви читали, що підписували?” — “Та це ж типова угода!” Типової угоди немає! Для того, щоб підписати щось, бажано не лише прочитати, а й порадитися з юристом. Кажуть: “Юрист коштує дорого, у нас грошей немає”. Але можна було скластися всім селом і відправити когось одного в районний чи обласний центр, показати цей договір, щоб юрист дав до нього зауваження. Це обійшлося б значно дешевше, ніж наслідки підписання “типової” угоди. А так люди фактично втратили паї. Мені кажуть: “То Ви нічого не можете зробити?” — “Коли вже є рішення судів, я зробити нічого не можу”. — “То навіщо нам такі депутати, які нічого не можуть зробити!” Це ще один приклад правової неграмотності. Я людей розумію, їх обдурили. Але якби вони вчасно звернулися до професіоналів по пораду, такого б не сталося. Це стосується не тільки паїв, а й квартирних питань, позик тощо.

Коли був журналістом, у подібних ситуаціях теж говорив: “Я, звичайно, зроблю матеріал про цю історію, але, вибачте, ви самі винні”. Люди часто не хочуть визнавати своїх помилок, намагаються перекласти провину за свої дії на когось іншого. Через це у нас у владі з'явилися люди на кшталт Януковича, Азарова й інших.

Я звертаюся до всіх: перед тим, як щось підписати, прочитайте! Коли прочитаєте і вам здаватиметься, що все розумієте, не зайве піти в юридичну консультацію, порадитися з фахівцем. Витрачені на це кошти окупляться правильно укладеною угодою (або не укладеною, якщо вона не вигідна). Укладання угоди без фахового юриста може закінчитися втратою майна, грошей і як наслідок — нервів та здоров'я. У багатьох випадках так і відбувається.

НАРОД ПОВИНЕН КОНТРОЛЮВАТИ ВЛАДУ

— Ідучи в депутати, Ви планували внести зміни до Конституції, підкреслювали, що за Конституцією у нас джерело влади народ. Чи є він таким насправді? Як думаєте тепер?

— Народ справді джерело влади. Просто він іноді не хоче таким бути і не знає своїх прав. Джерело влади полягає в тому, щоб не тільки проголосувати на виборах і забути, а ще й відстояти свій вибір, перевірити, як порахували, а потім обраних не залишати напризволяще: мовляв, ідіть працюйте. Чому Європа цивілізована і політики там працюють так, як вимагає від них народ? Тому що народ їх контролює. Дайте, наприклад, німецькому політику працювати безконтрольно — отримає майже те саме, що й в Україні. У нас молода демок-

ратія, і політична свідомість у багатьох депутатів цілком ідентична свідомості виборців. Вони один від одного відірвалися, й не можна винуватити в цьому тільки депутатів. Я говорю зараз непопулярні речі, але це правда. Народ, який не контролює депутата, так само винен, як і депутат. Адже якщо виборці не змушують депутатів правильно працювати й не змушуватимуть і надалі, вони приречені на зраду своїх інтересів. Можете мене піддавати анафемі, але я не казатиму солодких слів. Щоб суспільство вилікувалося, треба поставити публічний діагноз, навіть якщо він неприємний.

Коли я давав інтерв'ю Рахманіну перед виборами, ще не було відомо розподілу сил у парламенті. Коли став депутатом, розподіл сил був приблизно 50 на 50. Більшість сформувалася з перевагою в один голос. Будь-які реформи в таких умовах неможливі, бо це дуже хитка більшість. Тому говорити про реформи, особливо про Конституційну, яка потребує 2/3 від депутатського корпусу, було нереально. Ми намагалися виконати свою обіцянку про скасування депутатської недоторканності, але голосів не набрали.

Коли президентом став Янукович і в парламенті сформувалася нова більшість, все одно не було 300 голосів, потрібних для внесення змін до Конституції. Але він зробив хитріше — використав Конституційний Суд для повернення старої редакції Основного Закону. І це було абсолютно незаконно. Конституційний Суд не може підміняти Верховну Раду. Отже, все, що робить нинішня влада після так званого повернення до попереднього варіанта Конституції, нелегітимне й може бути переглянуто. Бо Конституційний Суд вийшов за межі своїх повноважень, що зауважила й Венеціанська комісія.

І ДАЛІ ДОВБАТИМУ ЦЮ СКЕЛЮ

— Чи не розчарувалися в депутатській роботі? Пам'ятаєте, Сергій Рахманін застерігав: бувають випадки, коли “людина затята, щира, небайдужа приходить у політику з гаслом “Лупайте сю скалу”. А потім з'ясовується, що вона б'є головою стіну, причому в повній самоті. І це ламає психологічно. Шкода втраченого часу, шкода зусиль, переривається зв'язок із реальністю. Ти відчуваш, що займаєшся химерами й ілюзіями, ліпше б робив те, чим займався досі”. Немає відчуття, що довбаєте головою стіну?

— Якщо стіну не довбати, вона ніколи не впаде. Багато в чому може погодитися з Сергієм. Можливо, я тоді був більшим романтиком, аніж зараз, але принаймні психологічно чи ментально не змінився. Вважаю, мій імідж — ніщо порівняно з тим, що мені довірили люди робити для країни. Певні результати роботи є, хоч, звичайно, не такі, які б хотів. Зрозумів, що парламент — це зріз суспільства. Але нині він залишається все-таки структурою в собі.

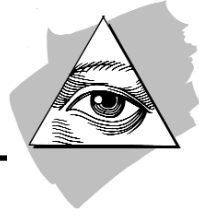
— Така собі “Закрита зона”?

— Як і суспільство, яке живе саме по собі й не хоче втручатися в діяльність влади. Я там — біла ворона. Правда, не один. Є ще відсотків 15 народних обранців, які не відповідають критеріям нинішнього обрання депутата. Нас усіх міряють на один копил, але це не так. Я й далі довбаю цю скелю.

Знаю можливості, які є в парламенті, завдяки чому міг би вже бути мільйонером. Але цілком свідомо відмовляюся від будь-якого використання влади для особистого збагачення.

— У пресі писали, що якимось Ви були у США, а Ваша картка голосувала. Можете пояснити?

— Перша історія сталася у лютому цього року. Картка була зі мною і хтось

незаконно, за участю працівників апарату Верховної Ради, підробив дублікат, який “проголосував” за продовження повноважень парламенту. Усі звернення до СБУ, МВС, прокуратури — глуха стіна. Єдине, чого вдалося добитися, — на сайті ВР, де є результати того “голосування”, є примітка, що я тоді був відсутній.

Друга історія була у жовтні. Я знав, що вона впливе і йшов свідомо на втрати для свого іміджу. Їхав в Америку на дуже важливі переговори з приводу майбутнього України. Стояло питання про введення санкцій проти держави. Ми мали переговори з американцями, щоб вводили санкції проти представників влади, а не проти країни. Американці планували скасувати всю допомогу Україні, зокрема й допомогу дітям-чорнобильцям, яка виділялася.

Я попросив колегу Віктора Уколова проголосувати моєю карткою за кілька дуже важливих для мене рішень. Одне з них — відзначення 70-річчя мого університетського викладача Анатолія Погрібного. Зокрема й заради нього я пішов на те, щоб порушити букву закону (але не дух). Я хотів, щоб пам’ять про цього “народного професора”, як його називають, була увічнена й відзначена.

Мене за це дуже критикували. Але маю приклад. Ось люди виходять і перекривають на знак протесту вулицю. Це незаконно, але ефективно. Афганці й чорнобильці ламають паркан під Верховною Радою. Це незаконно, але потрібно, щоб відстояти свої права (верховенство права). Є така річ, як акція крайньої міри. Те, що я зробив, було порушенням процедури, але потрібне для України, це був крайній випадок. Якби, наприклад, голосували в мою відсутність за декриміналізацію статей Кримінального кодексу й не вистачило мого голосу, було б значно гірше.

— **Досягли результату?**

— Так. Американці вирішили вводити санкції вибірково, а не проти всієї України. Поїздка була важлива, голосування — також. Я міг забрати з собою картку й залишитися “чистеньким” з формального погляду. У нашої ситуації, коли йде війна за Україну, чистоплюйство — шлях до поразки. Хоч, на жаль, позитивне рішення тоді зокрема з приводу Анатолія Погрібного не було прийнято.

— **Нині багато людей розчаровані, адже їхні сподівання після Помаранчевої революції не здійснилися. Не вірять у покращення ситуації...**

— Як можна розчаровуватися у своїй країні, у боротьбі за крашу долю своїх дітей, онуків? У лідерах, які не виправдали сподівань, — так. Але не в Україні!

— **У Вас є однодумці, хоч і не стільки, як хотілося б. Чи сильна Ваша команда? Адже не вдається нині відстояти навіть відомих усьому світові лідерів: вже ні в кого немає сумнівів, що і Юрій Луценко, і Юлія Тимошенко за граматами з політичних мотивів, що суди більш ніж дивні. Які перспективи цих справ?**

— Ми розподілили наші функції. Я займаюся міжнародними зв’язками. Вільно володію англійською мовою, маю багато знайомих за кордоном: у німецькому парламенті, у США. Ви бачите, як Німеччина зараз стає на захист і Тимошенко, і Луценка. Там є трошки й моєї роботи. Вважаю, зараз щодо цих питань ефективніше працювати на міжнародній арені, ніж на внутрішній. Тут усе під Януковичем, який у середині країни нікого не слухає. Але поки що, сподіваємося, він прислухається до того, що йому скажуть у світі.

— **А прислухається? Бо весь світ гуде, а він робить своє.**

— Поки що так. Але якщо ми нічого не робитимемо, то й світ особливо не гудітиме. Працюють і деякі депутати, й інші люди. Дуже багато роблять Григорій Немиря, Борис Тарасюк. Я працюю переважно в Польщі, США і Німеччині. Там мені вдається досягти ефективності. Знаю, що Янукович поки що прислухатиметься до цих лідерів. Якщо ж не прислухатиметься, тим гірше для нього.

— **Але й для України теж.**

— Напевно, Янукович — наше покарання за гріхи, за те, що ми зробили перед цим (або не зробили). Тому, якщо нам доводиться пройти через це, то вірю, що Господь краще знає, що нам треба. Якщо він

нас карає, то не зі зла, а з любові. Треба гідно пройти ці випробування, тоді, я вірю, Божа допомога все одно прийде. Але повинні не лише сподіватися на Бога, а й самі щось робити. Як кажуть у народі, “Бог допомагає лише тому, в кого сорочка мокра від поту”.

— **З якою політичною силою Ви пов’язуєте своє майбутнє? Чи після закінчення каденції повернетеся в журналістику?**

— Зараз не можу відповісти на це запитання. Якщо чесно, хочеться повернутися в журналістику. Але в нашій країні не можна прогнозувати навіть на місяць уперед. Усе залежатиме від ситуації, яка складеться ближче до осені 2012 року. Я буду там, де більше потрібен.

Для мене зараз важливо, щоб опозиція врешті об’єдналася. 2007 року я пішов на вибори, бо опозиція йшла тоді разом, а 2006-го відмовився, бо тоді вони сварилися між собою. Якщо демократичні сили об’єднаються, тоді не важливо, з ким піде. Головне — робити спільну справу. Мене запрошували кілька політичних сил.

— **Чи хочуть вони об’єднатися?**

— Хочуть. Позитивні процеси все-таки є.

БАТЬКИ ВЧИЛИ БУТИ ЧЕСНИМ

— **Тепер про приємне. У Вас творча, інтелігентна родина: з тещою пощастило...**

— Сто відсотків!

— **Це Зірка Мензатюк, гарна письменниця й чудова людина, теща Степан Фіщук — знайий оперний співак, дружина — Наталка Фіщук — відома журналістка, авторка цікавих програм про народних майстрів тощо. Як ведеться в родині, чи допомагає в роботі те, що є міцний тил?**

— У мене міцний тил — мої батьки: рідні і Наталчині. Мама й тато з Дона, з Ростовської області. У родині суміш різних національностей: українці, росіяни, євреї, турки. Мої предки — вихідці зі слободи Кишеньки Кобеляцького повіту Полтавської області, з чудового місця, де Ворскла впадає у Дніпро. Звідти вони виїхали на Дон, де давали тоді землю. Там, звідки родом моя мама, люди розмовляють переважно українською мовою, не так, як у нас, наприклад, у Луганську. Моїй матері Лілії Олександрівні Таловеровій, коли вона виступила проти введення військ у Чехословаччину 1968 року, заборонили викладати історію в школі. Вона отримала другу освіту, математичну. Батько науковець, працював у науково-дослідному інституті в Києві. Потрапив у дисиденти, коли відмовився бути сексотом на пропозиції кагебистів. Мої батьки були і є чесними. І мене так виховали: головне не те, скільки маєш матеріальних статків, а що у тебе в душі, скільки за тобою справ, за які дякуватимуть люди. Про це емко висловився Стив Джобс, засновник корпорації “Apple”: “Не є доброю перспективою бути найбагатшою людиною на цвинтарі”. Надзвичайно вдячний батькам за таке виховання.

До речі, батьки з дитинства вчили мене української мови. Багатьом моїм одноліткам не прищепили любові й поваги до неї. А мої батьки казали: “Ти маєш любити ту землю, де народився, де твої корені”. Я народився і виріс у Києві, мої корені в Україні.

Родина Наталки також мене підтримує, допомагає. Коли мені тяжко, є на кого опертися, це додає сили. Дочці Ярині 11 років. Навчається у гімназії № 117 імені Лесі Українки. Там дають гарну освіту, виховують у краших українських традиціях. Вона відвідує дитячу студію “Цвітень” при хорі імені Вербовки. Керівник студії Марія Іванівна Пилипчак, надзвичайно сильна особистість, вносить величезний вклад у збереження українського фольклору. Ще Ярина ходить у музичну школу, має гарний слух і голос, вдалася в тестя Степана Миколайовича.

— **А чим займається у вільний час?**

— Колекціоную музику на вінілових платівках, маю їх удамо з півтори тисячі. Від класичної музики — до важкого металу, але обов’язково — якісну. Багато читаю, дуже люблю хороші кінофільми. Зараз їх роблять мало, переглядаю архівну кінотеку. Люблю фотографувати. Не професійно, але є гарні знімки. Та на ці захоплення не залишається часу.

Спілкувалася **Надія КИР’ЯН**

ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ В. ЯНУКОВИЧУ

Шановний Вікторе Федоровичу!

3 листопада 2011 року Верховна Рада України, прийнявши у другому читанні та в цілому Закон № 6342 “Про внесення змін до Закону України “Про телебачення та радіомовлення”, вчинила антиконституційний, антидержавний, антиукраїнський акт.

Відповідно до внесених Верховною Радою України змін, у загальному обсязі мовлення кожної телерадіоорганізації вдвічі зменшено виготовлення національного аудіовізуального продукту — до 25 відсотків. А квоти на музичні твори українських авторів і виконавців, які повинні становити не менше 50 відсотків загального щотижневого обсягу мовлення, скасовані повністю.

Зміст нового Закону є відверто лобістським — в інтересах винятково іноземного шоу-бізнесу та іноземних власників засобів масової інформації. Після того, як внаслідок прийняття цього Закону у першому читанні в Україні відбулися певні акції протесту й чимало авторитетних людей у зверненнях, дискусіях, заявах висловили категоричне неприйняття позиції його розробників, здавалося, влада дослухалась до голо-

су народу й відправила проект у небуття. Тому його подання і швидке ухвалення не можна розцінювати інакше як провокацію з метою збурення громадськості, нагнітання протистояння в суспільстві, яке може бути вигідне лише антиукраїнським силам.

Зменшення квоти на національний аудіовізуальний продукт у мовленні телерадіоорганізацій і повне скасування квоти на звучання творів українських авторів та виконавців викликає обурення громадян України, митців, журналістів, музикантів. Таке безпрецедентне рішення спрямоване проти національної культури та національного інформаційного простору, порушує мовні права українців, що спричинить до фактичного витіснення національної аудіовізуальної продукції з радіо та телебачення, які є головними інформаційними, культурно-розважальними та пізнавальними джерелами для українського суспільства.

Тому звертаємось до Вас, пане Президенте, як гаранта Конституції, з проханням накласти вето на Закон № 6342.

За дорученням Центрального правління ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка
Голова Товариства,
народний депутат України
Павло МОВЧАН

НЕ ЗНИЩУЙТЕ ПРОВОДОВЕ РАДІО!

Відкритий лист

**Президентові України Вікторові Януковичу,
Голові Верховної Ради України Володимирові Литвину,
Прем’єр-міністрові України Миколі Азарову**

За роки незалежності Української держави зроблено багато на терені відродження національної свідомості, громадянської гідності, самодостатності, самобутності, самоцінності на основі національної ідеї, яка випливає з автохтонності української нації і глибоких історичних традицій, є всеохопною духовною субстанцією і означає державність, соборність, щастя, добробут. Значна заслуга в реалізації сутності національної ідеї належить Українському радію.

На жаль, щороку кількість радіоточок в українських оселях зменшується. Якщо 1990 року їх було 19 млн, то нині приблизно 2,5 млн.

Під час драматичних для мешканців Сходульської Луганської обл. днів (масове захворювання на вірусний гепатит через брудну воду) Ви, шановний Вікторе Федоровичу, тоді Прем’єр-міністр, запевнили, що “проводове мовлення як один із основних засобів оперативного повідомлення населення про виникнення надзвичайних ситуацій, про загрозу безпеці або життю людей буде скрізь в Україні відновлено”.

Обурювалися руйнуванням мережі дровового радіомовлення Ви, шановний голово Верховної Ради України. Говорили-балакали про важливість цієї інформаційної системи депутатів. Було чимало публікацій у пресі, виступів по радіо на захист мережі дровового радіомовлення.

У багатьох селах Західної України, які найбільше постраждали від повені, проводове радіо уже кільканадцять років не працює. Наприклад, мої односельці із Ганева Коломийського району Івано-Франківської обл. понад 10 років тому позбавили можливості слухати прекрасні передачі Національної радіокомпанії України, Івано-Франківського обласного і Коломийського районного радіо. Зрозуміло, що вони також не мали можливості почути оперативну інформацію про наближення руйнівної повені. Зненацька, раптово 70 % відсотків сільських будівель опинилися у смертельному полоні стихійного лиха.

Минають місяці, роки... Президенти, голови Верховної Ради, прем’єри, міністри, політики і політикини приходять і відходять, а злочинна філософія байдужості до інтересів українців: “Після нас — хоч потоп” — охоплює дедалі більше керівників.

Замість того, щоб зупинити руйнування проводового мовлення, не лише поновити, а й розширити колишню мережу, байдужі до української справи чиновники роздмухують тезу, що “брехунці”, “колгоспники” (так часто за радянських часів називали радіоточки) — атрибут більшості тоталітарної системи. До того ж проводове мовлення, на відміну від ефірного, яке приносить значні прибутки, є збитковим і не вписується в ринкові умови. Тому й підвищили оплату за радіоточку до 7 грн 20 коп. Бідні люди відмовляються від послуг проводового радіо. Зрозуміло, що зменшення кількості радіоточок збільшує їхню збитковість. Замкнене коло?! Чимало мешканців України згодні платити й нинішню ціну за радіо. Думаю, шановні кер-

маничі України, що суть проблеми в іншому.

На Заході, де ринок давно править бал, виписані чіткі правила його поведінки: як тільки він вступає у суперечність з державними, а отже, національними інтересами, закони такого ринку в тій чи тій сфері перестають діяти. В Україні ж телерадіофір за оцінками фахівців на 90 % заповнений чужоземною, агресивною, насильницькою, порнографічною масовою “культурою”, брехливою і цинічною рекламою. Велика кількість ефемерних радіоорганізацій і телекомпаній на відміну від проводового мовлення Національної радіокомпанії годують українських громадян спрIMITизованими витворами різних сурогатів, видаючи їх за модерне мистецтво, пропагує “естетику зла”, денаціоналізує наших дітей.

Псевдобізнесова політика, у якій застрягла переважна більшість радіотелеорганізацій, аж ніяк не допомагає утвердженню високих моральних, духовних, національних ідеалів, української патріотично-громадянської свідомості. Навпаки — багато так званих рейтингових передач є витонченим засобом масового психопрограмування, нівелювання природної сутності українців, знищення культурно-національного життєвого середовища, історичної пам’яті, українського державницького духу, що загрожує безпеці української нації, держави.

Отже, шановні пане Президенте, пане Голово Верховної Ради України, пане Прем’єр-міністре, якщо мислити патріотично, стратегічно, національно-державницькими інтересами, то потрібно відновити зруйновані (можє й спеціально, щоб не чути було українського Слова?!) мережі проводового радіомовлення. Зрозуміло, що це вимагає грошових витрат. Та кошти можна знайти, але треба відкинути байдужість, аполітизм, зневагу до інформаційно-національної безпеки України. Комуністична партія Радянського Союзу для реалізації своєї антинародної, протиправної, антигуманної політики знаходила кошти, щоб скрізь було чути голос Кремля. Українські державні правителі (якщо вони українські?!) також можуть і у нинішній скрутний час роздобути гроші (скільки ж бо є олігархів, що розбагатіли на моголах українців!) для того, щоб у кожній оселі працювала радіоточка, доносила до серця людей суть української національної ідеї. Поки буде цифрове радіомовлення, нехай цей “анахронізм більшовицької епохи” попрацює на утвердження української України. Адже кабеліне телебачення в Україні бурхливо розвивається. Чи не тому, що за своїм змістовим наповненням — не українське?

Повсюдне відновлення порушеного проводового радіо, його розвиток у рамках Національної радіокомпанії — основи майбутнього суспільного радіомовлення — це захист інформаційного простору в Україні, що означає боротьбу за душі й серця людей, за ринок, за добробут, за національну політику.

Василь ЛИЗАНЧУК,

доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри радіомовлення і телебачення Львівського національного університету імені Івана Франка, заслужений журналіст України, академік Академії наук вищої освіти України

НАД НАМИ ТІНЬ КОМУНО-РАДЯНСЬКОЇ ПРИМАРИ

Репортаж з міжнародного круглого столу «Досвід Литви в подоланні наслідків тоталітаризму»

Петро АНТОНЕНКО
Фото автора

Надзвичайний і Повноважний Посол Литовської Республіки в Україні **Пятрас Вайтекунас**, який вступним словом відкрив зібрання, зазначив: Литва понад два десятиліття тому рішуче пішла шляхом незалежності, декомунізації, бо її народ ніколи не міг змиритися з окупацією країни Радянським Союзом 1940 року, втратою державності, ніколи не вважав, що Литва “добровільно увійшла” до складу СРСР. І в цьому прагненні до державності, свободи, демократії дуже потужно злилися зусилля і широкого громадського руху, який оформився в “Саюдіс”, і представників політичної еліти, включно з лівими силами, які теж відчували себе насамперед литовцями, а не міфічним “радянським народом”.

Однак шлях до незалежності й демократії виявився непростим, можливо, зважаючи на геополітичний фактор — місце Балтії на мапі Європи. СРСР і його спадкоємиця Росія не поспішали йти з регіону. І вирішальну роль відіграла рішучість литовців, латишів і естонців у питанні вступу до НАТО і Євросоюзу.

Історик, голова вченої ради Центру досліджень визвольного руху, директор Галузевого архіву СБУ при попередній владі **Володимир В'ятрович** виступив із ґрунтовною доповіддю про проблеми декомунізації і десовєтизації України.

За подібності встановлення тоталітаризму в Україні й Прибалтиці (агресія, окупація, анексія) є й суттєва різниця: в Україні комуністичний режим було встановлено на 20 років раніше. Тобто це початок 20-х років минулого століття, у Прибалтиці ж — 1940-й. Так-от, саме 20—30-ті роки були періодом

У національному університеті “Києво-Могилянська академія” пройшов міжнародний круглий стіл, організований Центром досліджень визвольного руху за підтримки Посольства Литовської Республіки в Україні. Партнерами у проведенні заходу стали НаУКМА, Львівський національний університет ім. І. Франка.

найкривавіших експериментів комуністичного режиму, який забрав життя мільйонів українців. Більша частина України на момент проголошення Незалежності вже 70 років жила в комуністичному таборі. А попередні століття бездержавності! Ось промовистий фактор нашого болісного шляху до свободи. І попри закономірність постання 1991 року незалежної Української держави, це було не наслідком революційних дій, а тим, що комуністична політична еліта, боячись втратити владу, змирилася з незалежністю.

Не випадково у нас на державному рівні півтора десятиліття не ухвалювали кардинальних рішень про засудження комуністичного режиму, вшанування його жертв, офіційне визнання борцями за Україну учасників визвольних змагань. Не кажучи про люстрацію, тобто очищення органів державної влади від активних служителів колишнього режиму.

І лише діяльність влади, що прийшла після Помаранчевої революції, принесла деякі зрушення. Насамперед в офіційному визнанні Голодомору геноцидом українського народу, вшануванні пам'яті жертв голоду і політичних репресій, розсекреченні таємних документів. На жаль, усі ці процеси практично зупинилися за поразкою демократичних сил на торішніх президентських виборах і приходом нової влади.

Але тим більше цікаво й корис-

но було послухати доповідачів з Литви, як там, попри шалений тиск Росії, прагнули рішуче відійти від тоталітарного минулого. Про це розповів **Рональдас Рачінскас**, виконавчий директор Комісії з оцінки злочинів радянського і нацистського окупаційних режимів у Литві.

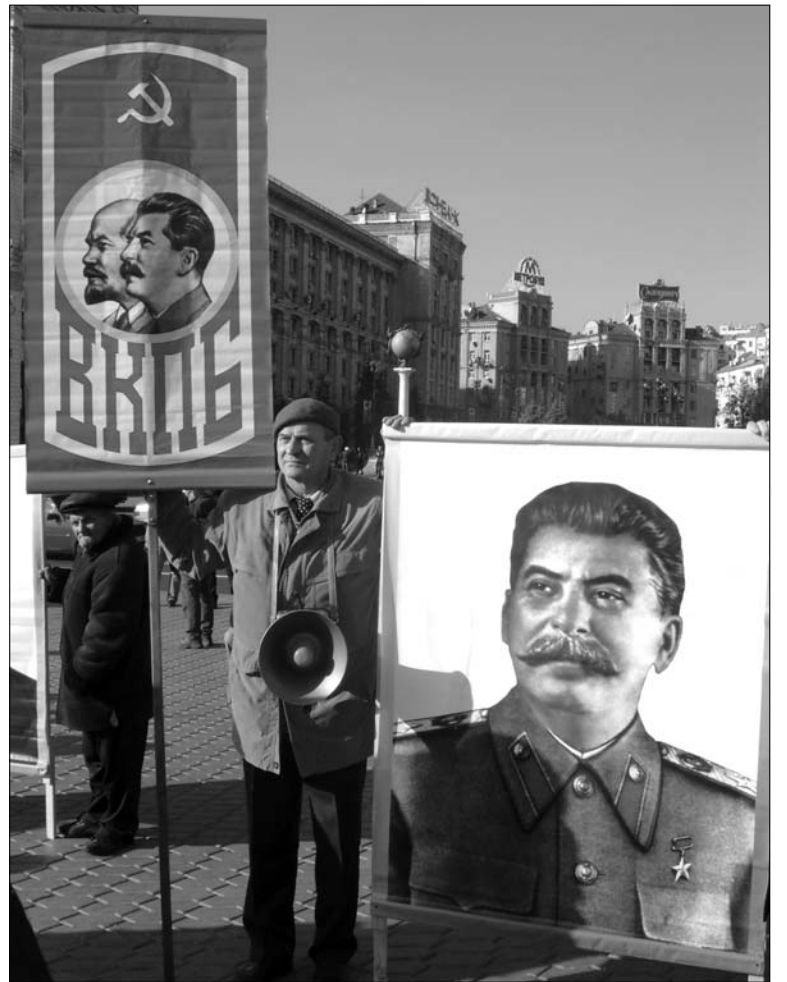
Литовці, на відміну від нас, виставили рахунок обом кривавим режимам. На державному рівні чітко визначено, що принесла Литві радянська окупація 1940 року, фашистська 1941-го, панування радянського режиму ще понад чотири десятиліття. Ідеться про знищення державності, загибель сотень тисяч людей у цій невеликій країні внаслідок воєн, терору влади, депортацій. Ось хоча б деякі цифри. “Визволителі від фашистів”, тобто радянський режим, протягом 1944—1953 років засудив і відправив у тюрми й табори 142579 громадян Литви. 118 тисяч литовців було депортовано. Вбито 20 тисяч литовських партизанів, бійців опору комуністичному режимові, ще півтори тисячі їх було арештовано і замордовано.

Процес очищення від тоталітарної скверни у Литві був непростим. Про це розповіла депутат Сейму Литви, багатолітній директор Центру досліджень геноциду **Далія Куодіте**. Підтвердженням цього стала несподівана перемога посткомуністичних лівих сил уже на перших парламентських виборах у новій Литві. І лише наприкінці 90-х Сейм ухвалив два закони, дотичні до люстрації, — ішлося про колишніх співробітників і агентів радянського КДБ. Та лівову частку архівів Москва встигла з Литви вивезти. Ще важко говорити про масову люстрацію.

Натомість, і це величезна відмінність між Литвою та Україною, там за будь-яких змін влади чітко діяв закон про розсекречення колишніх радянських архівів, того, що залишилося.

— Ми, громадськість, ще дуже багато не знаємо, навіть не усвідомлюємо про масштаби злочинів тоталітарного режиму СРСР — таким був лейтмотив доповіді доцента Київського національного університету ім. Т. Шевченка, кандидата історичних наук **Івана Патріляка**. 70 років безперервного терору — ось суть радянської окупації України. Терору проти народу, який мав державність, мав у генах поклик до волі, не міг змиритися з окупацією. У нас же не названі тисячі, якщо не мільйони жертв режиму, жертв терору — знищення УНР, трьох Голодоморів, тюрем, таборів, депортацій. Не дано оцінку нищенню духовності, економіки, екології нашого величезного краю. І поки українці не усвідомлять масштаби трагедії, не можна говорити про відхід від тоталітаризму, — ми ще в тенетах комуністичної примари.

Цю думку продовжив **Руслан Забілий**, директор Національного музею-меморіалу пам'яті жертв окупаційних режимів “Тюрма на Лонцького” (Львів). Він звернув увагу на хаотичні, безсистемні,

невпорядковані місця вшанування жертв режиму. Де у наших підручниках українська історія, справжня, не цензурована? Чому сьогодні розпорошені, напівзакриті чи й закриті наші державні архіви? Доповідач звернув увагу і на повну еkleктику історичного календаря України, де, наприклад, сусідять 6 грудня — День української армії і 23 лютого — День утворення Червоної Армії, що окупувала Україну, дата, замаскована в якийсь “день захисників Вітчизни” (якої саме?). Що вже говорити про нашу топоніміку, присутність в українському просторі тисяч пам'ятників тоталітарної епохи.

Цілоком закономірно постало питання про проведення суду над комуністичним режимом, можливо, й міжнародного, за участю країн Балтії, Східної і Центральної Європи. В деяких з цих країн він відбувся. Про такий суд і загалом про непростий процес очищення від тоталітарної скверни — інтерв'ю нашої газети учасників круглого столу.

Посол Пятрас ВАЙТЕКУНАС:
— **Пане Посол, комуністична пропаганда і в Україні, і особливо в Росії твердить, що в Литві та інших країнах Балтії мало не реабілітовано фашистський режим, підносять на щит тих, хто співпрацював із нацистами.**

— Це неправда. Держава не підтримує тих, хто служив нацистам. Але у нас з'явилися молоді фашисти, і влада Литви цим дуже занепокоєна. Ми вживаємо відповідних заходів проти поширення нацистської ідеології. Щодо ветеранів війни. Президент Адамкус зібрав у нашому оперному театрі радянських ветеранів Світової війни і сказав, що окупували нашу країну не солдати, а Сталін і режим, які перемогу над фашизмом перетворили для нас на нову окупацію. А ветерани, які визволяли Литву від фашистів, у нас у пошані. Є й такі, що воювали на боці німців. Ми їх, звичайно, не возвеличуємо. Якщо говорити про партизанів, на-

ших “лісових братів”, що воювали проти СРСР, то вони боролися проти окупантів. У нашій Конституції записано, що кожен має право і зобов'язаний боротися проти окупації його батьківщини. Проти будь-якої окупації.

Іван ПАТРИЛЯК:

— Скажу про ідею громадського суду над комуністичним режимом. Громадського засудження цей режим зазнав у багатьох країнах. Мені здається, зараз доречніше провести трибунал на зразок Нюрнберзького і засудити комунізм за розпалювання війн, геноцид, знищення опозиції. Такий суд повинен бути на міждержавному рівні, адже подібні злочини не мають терміну давності. Більшість посткомуністичних держав могли б виявити політичну волю і провести такий суд, не обов'язково в Україні. Комуністичні злочини треба засудити офіційно, як свого часу нацизм.

Рональдас РАЧІНСКАС:

— Те, що Литва та інші посттоталітарні країни хочуть об'єктивно оцінити комуністичний режим, зовсім не означає, що ми прагнемо обілити злочини нацизму. Це два режими, два історичні феномени, дві злочинні ідеології, які повинні бути засуджені. Біда, що народи Європи потрапили в їхні жорна, та це не виправдовує тих, хто з ними співпрацював.

Щодо суду над комуністичним режимом. У Литві Громадський Трибунал відбувся 2000 року. Звичайно, він мав переважно пропагандистське значення. Але варто, щоб ідея засудження комуністичного режиму не асоціювалася з серією таких локальних заходів. Тут треба підготувати політичну базу, консенсус між державами, щоб на базі досліджень дати належну оцінку комуністичному минулому. Злочини повинні бути кваліфіковані, злочинці названі. До речі, Литва внесла пропозицію країнам Євро-союзу створити міждержавний Форум з вивчення і засудження тоталітарних режимів.

ЗАЯВА

УКРАЇНСЬКОЇ ВСЕСВІТНЬОЇ КООРДИНАЦІЙНОЇ РАДИ З НАГОДИ 79-ї РІЧНИЦІ ПОЧАТКУ ГОЛОДОМОРУ В УКРАЇНІ 1932—1933 рр.

Щороку в ці осінні дні українці згадують жертв Голодомору 1932—1933 рр., які внаслідок нелюдської політики більшовицько-комуністичної влади СРСР були невинно закатовані тільки за те, що були українцями, любили свою землю, були на ній справжніми господарями і не хотіли добровільно віддавати своє добро, віками нажите родинами, до комуністичного “раю” в колгоспах.

“Серп і молот — смерть і голод”, — так говорили в той час люди. Вони бачили: більшовики принесли на нашу землю примусову колективізацію, яка завершилася справжнім геноцидом української нації, що увійшов у світову історію як один із найбільших злочинів комуністичних ідеологів. Ця трагедія українського народу, моторошний Голодомор, досі стукає у наші серця тривогою і страхом перед майбутнім, оскільки комуністичні злочини в Україні не покарані, а непокаране зло може повторитися.

Українська Всесвітня координаційна Рада закликає нинішню владу визнати Голодомор 1932—1933 рр. геноцидом української нації, тим більше, що сьогодні вже держав солідаризувалися з Україною і засуджують комуністичний геноцид українців 1932—1933 рр., унаслідок якого загинули мільйони невинних чоловіків, жінок і дітей.

Звертаємося також до українських громад за межами України з проханням продовжити свої зусилля щодо визнання Голодомору 1932—1933 рр. геноцидом Української Нації в тих країнах, де ще не прийнято відповідного рішення. Українці мають продемонструвати світові, що вони пам'ятають і засуджують комуністичні злочини: Голодомор не має забути.

Звертаємося до громадськості України з проханням узяти активну участь у поминанні жертв Голодомору України 1932—1933 рр. традиційно в останню суботу листопада. Нехай жалобні зібрання біля пам'ятних знаків, тиха хода до місць упокоєння загиблих і запалена свічка у вікні стане нашою даниною пам'яті безвинно страчених.

Михайло РАТУШНИЙ,
голова Української Всесвітньої Координаційної Ради
22 листопада 2011 р.

Олександр КРАМАРЕНКО,
м. Луганськ

Тільки цей понівечений голодом жалюгідний ментальний стан сучасної української нації дає можливість існування в незалежній Україні пануючої політичної, бізнесової та наукової верстви, яка завжди жила за цінностями “Рускава міра” і фізично та юридично нищила найменші паростки українського національного відродження, називаючи його проявами фашизму.

Тільки байдужі до своїх славетних пращурів постгеноцидні раби-манкурти можуть з гордістю носити сьогодні перекручені на російський манер свої українські прізвища та імена. І не тільки носити, а й з піною на устах відстоювати їх, коли, не дай Боже, сказати їм про їхню штучність. Тільки важкохвора внаслідок цілеспрямованого геноциду нація може не лише у своїй більшості добровільно відмовитися від рідної мови, а й боротися з нею, як це роблять сьогодні затяті українофоби-українці (нонсенс для всіх інших націй на Землі!) нардепи Колесніченко, Гриневецький та Симоненко.

Прямим наслідком цього феноменально-го безглуздя є той факт, що більшість українських вірян ходять до московської церкви, де моляться Богові неукраїнською мовою та ненавидять своїх сусідів, які моляться рідною мовою. Тільки постгеноцидні ментальні раби можуть поважати ментальних нащадків катів своїх вільних дідів-прадідів — колишніх штатних комсомольців та комуністів, довіряючи їм на чергових виборах керівні посади у своєму місті, області та державі. І не тільки їм, а й усілякому іншому політичному непотребу — бандюкам, грошовим мішкам і навіть представникам п’ятої колонії, яких усіх об’єднує палка ненависть до української України. Тільки раби ладні терпіти десятиліттями трагікомічні наслідки правління цієї “еліти” в Україні, яка завжди мала, має і матиме незаперечно більшість у Верховній Раді, бо в неї надійна постгеноцидна електоральна більшість.

До речі, тільки в нашому постгеноцидному суспільстві можлива така абсолютна відсутність національної еліти, без якої будь-яка держава є приреченою в історичній перспективі. Пояснюється ця відсутність ось чим. Сталінський режим свого часу дуже ретельно, до останньої людини винищив національні еліти в усіх радянських республіках. Але в Україні, крім цього, внаслідок ментального зламу селянина після Голодомору 33-го було забруднене саме джерело відновлення цієї еліти на майбутнє.

СТРАТА УКРАЇНСЬКОЇ ДУШІ

А все-таки, що саме сталося з українцями під час Голодомору 1933 року, що після нього з їхніх сільських хат ураз позникали назавжди самоткані рушники з сорочками та шевченкові Кобзарі з іконами? Чому селяни (разом зі своїми нащадками-городянами) перестали співати чудових українських пісень, стали зневажати свою націю і державу, голосуючи на виборах за зайд-чужинців та відвертих антидержавників? Чому, бо хіба ж наш народ — самогубець?!

Відповідь очевидна — жоден інший народ не пережив такого страшного штучного

Роман ПЕЛЕХ,
голова Полонської “Просвіти”,
заслужений працівник освіти України

Заснувавши в червні 1989 року Товариство української мови імені Тараса Шевченка, ми вже знали про долю своїх попередників — полонських просвітан. 1937 р. вони з хором поїхали в Київ на фестивалі. Там успішно виступили, навіть фотографувалися з членами уряду, зайшли в ресторан, на радіоща перехилили кілька чарок і, захмелівши, заспівали “Ще не вмерла Україна”. Додому вже не повернулися.

Нелегка праця в ім’я України. Перти плуга на сторіччями неораному полі, натикаючись на спротив зросійщених, позбавлених пам’яті роду совків, не кожному під силу. Але Петро Яшук, лікар із Понінки — міста над річкою Хоморою, — звик гребти проти течії. А ще цей духовний стрижень — він християнин, глибоковіруюча людина. З друзями й однодумцями Іваном Невідомським, Ольгою Сутковенко створив у Понінці перший осередок “Просвіти”. І провели там перше велелюдне свято української мови.

Ще задовго до проголошення нашої незалежності очолив Товариство “Меморіал” і саме з його вуст на багатолюдних зібраннях і мітингах полончани вперше почули про злочини комуні-більшовицьких окупантів: і про

ГЕНОЦИД УКРАЇНСЬКОЇ ДУШІ

Геноцид української нації в СРСР 1933 року суттєво відрізняється від інших геноцидів в історії людства. Адже вони ставили за мету повне фізичне знищення того чи того етносу. Через певні суб’єктивні та об’єктивні причини це ніколи не вдавалося. Уцілілі частини скривджених народів невдовзі відновлювали фізичні втрати та завжди суворо карали винних у цьому катів. Більшовицькі ідеологи Голодомору мали можливість 1933 року знищити всіх українців у СРСР, але у них була зовсім інша мета — вичавити страшним та болісним очікуванням голодної смерті у всіх українських селян їхні національні, релігійні та ментальні цінності та зробити з них колгоспних рабів-безбатченків. Тобто, на відміну від інших геноцидів, Голодомор завдав нищівного удару по майбутньому української нації, яке й стало для неї її страшним сьогоднішнім. Тільки вже цей постгеноцидний стан нащадків велетнів духу часів козаччини, з якого разом із нащадками їхніх катів насміхаються й високопоставлені невіглази з цивілізованих держав, незаперечно свідчить про катастрофічні наслідки ментального зламу українців у результаті геноциду голодом 1933 року.

голоду, спрямованого більшовицьким Кремлем саме на знищення української душі та вигнання її сьогоднішніми послідовниками сталінізму на маргінес політичного, бізнесового та наукового життя в Україні. Саме Голодомор-геноцид, за спостереженнями Великого українця американського походження Джеймса Мейса, докорінно змінив ментальність нашого народу. Незаперечним доказом цієї фатальної для нації зміни може слугувати туга сучасних українських селян за колгоспами. За тими колгоспами, куди їхніх дідів-прадідів комуністи змогли загнати тільки за допомогою геноциду.

Як відзначають учені та свідки Голодомору, які особисто пережили в радянському українському селі 1933 рік, у конаючої від голоду людини поступово відмирають усі людські почуття, включно з національними. Таким чином абсолютний тривалий голод (а саме таким і був Голодомор) перетворює людину на істоту, яка живе інстинктами.

Подальше голодування починає руйнувати й інстинкти, зокрема такий потужний, як материнський. Так було не тільки в Україні 1933 року. Так було і в Єрусалимі в 70-му ро-

ці від народження Христа, коли римський імператор Тит Флавій, оточивши те повстале місто своїм військом, моров голодом його захисників. Людська природа однакова завжди і всюди...

Але найстрашніше те, що зі всього втраченого людиною під час тривалого голодування поновлюються лише інстинкти. Крім цього, пухлі з голоду селяни добре бачили, що більшовицька влада в їхніх селах не голодувала зовсім, а в прикордонних російських селах було недоїдання — приблизно таке саме, яке ті села переживали неврожайного року.

Тому в постгеноцидних українських сім’ях, звільнених Голодомором від усього національного та християнського, на підсвідомому рівні запанував культ влади як гарантії того, що жах очікування найстрашнішої у світі смерті їх омине в майбутньому. Жодних інших гарантій цього українське постгеноцидне село не мало, бо влада після Голодомору залишилася тою самою — комуністичною та людожерською.

НАСЛІДКИ НАСИЛЬНИЦЬКОЇ ДЕНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ

Ось чому в сучасній Україні така зденаціоналізована та глибоко аморальна політична еліта, яка, за спостереженням соціологів, у своїй більшості вийшла саме з постгеноцидного села.

Ось звідки такі високі електоральні рейтинги в таких проросійських політичних сил, як Партія регіонів та КПУ, бо тих 17 % етнічних росіян в Україні не вистачило б навіть одному регіоналам для їхнього статусу панівної партії в Україні. Та й не всі наші росіяни голосять за синьо-білих.

Зденаціоналізоване Голодомором українське село завдяки сталінській індустріалізації породило й сучасне інтернаціональне місто в Україні, в якому національно свідомі українці перебувають у стані найменш чи-

сельної та безправної нацменшини. Загалом же суспільство без національної солідарності не здатне до консолідованих протестів проти влади, яка у національно згуртованих країнах ніколи не буває такою відчуженою від громадян, як в Україні. Тому будь-якому режиму в нашій зденаціоналізованій та інтернаціональній країні мало що загрожує.

Постгеноцидний стан української нації дуже добре відчувують вороги України, які закривають у ній українські школи на користь російських, встановлюють пам’ятники катам нашого народу — Катерині II та Сталіну, викорінюють усе українське з південно-східних регіонів нашої країни. Навіщо вони це роблять? Чи не для того, щоб зберегти свої посади удільних князків після такого очікуваного ними “аншлюсу” України Росією?

ЧОМУ СУЧАСНА РОСІЯ НА БОЦІ СТАЛІНА

Кілька слів про тих високопосадовців, які заперечують сам факт Голодомору-геноциду 1933 року. Це гідні послідовники політики “кремлівського горця”, який також заперечував Великий голод в Україні перед усім світом. Його кремлівський нащадок Дмитро Медведєв дійшов у цьому запереченні до цинічного шантажу ледь не всіх керівників країн СНД, аби вони за жодних умов не визнавали штучний голод 1933 року в Україні геноцидом. Для чого це робив Сталін, зрозуміло всім. Він не хотів зізнаватись у власному злочині планетарного масштабу перед світовою спільнотою. Для чого це робить Медведєв, який не має жодного стосунку до сталінського режиму, зрозуміло одиницям. Особливо враховуючи той факт, що Віктор Ющенко дав свого часу Дмитру Анатолійовичу особисті гарантії того, що жодних контрибуцій за Голодомор-геноцид Україна від Росії не вимагатиме.

Отже, у жахах Кремля щодо міжнародного визнання більшовицького геноциду українців залишається одне. Таке визнання неодмінно потягне за собою і юридичне визнання на міжнародному рівні постгеноцидного суспільства в Україні. А коли це станеться, світова спільнота докладе зусиль, аби той постгеноцидний синдром великої європейської нації подолати. І тоді постгеноцидна більшість у нашій країні з роками перетвориться на меншість, а згодом і зовсім зникне. А це означає, що замість численних хохлів та малоросів у нас будуть тільки ментальні українці, які не сприйматимуть цінності “рускава міра” і не відчуватимуть залежності від “старшого брата”. І Росія вже не зможе спинити поступ України до всіх європейських інституцій включно з НАТО. А це для Кремля з його імперськими амбіціями “смерти подобно”.

Поки ж йому боятися нічого. Українці відзначають чергові роковини Голодомору не навесні чи взимку, коли він насправді лютував 1933 року, а за рішенням постгеноцидного селянського сина Л. Кучми — восени. Поминальні свічки в українських оселях запалюють лише деінде. Політики обмежуються одноразовими листопадними промовами “за” і “проти” геноциду, а в українських містах-мільйонниках півдня та сходу нашої держави (епіцентрові Голодомору в Україні) з цього приводу збирається в кращому випадку кілька сотень людей.

Це нонсенс для будь-якої здорової нації.

СИЛУЕТИ ХИМЕР НАД ХОМОРОЮ

сталінську катівню в підвалах костелу святої Анни, і про концтабори — в Полонному, Котуржинцях, Понінці, і про 34 православні храми, які зруйнували червоні вандалі, і про села, зметені голодом із нашої землі, і про зарослі бур’янами могили жертв сталінських репресій.

Петро Яшук — автор резонансного видання у двох томах з промовистою назвою “Портрет темряви” (Київ—Нью-Йорк: Видавництво М. П. Коця, 1999, 611 с.), де на 1400 сторінках наведено 350 свідчень, опубліковано 50 унікальних документів і 300 фотографій, а серед них і тих, хто допомагав нищити Україну. Цій роботі дослідник віддав 10 років своєї подвижницької праці. Це не просто книга про голодомори і сталінські репресії в Україні 1921—1947 років, написана на основі фактажу з поховітих архівних матеріалів і викладена безбарвною та безликою академічною мовою, — це історія, озвучена голосами очевидців і жертв тієї жальливої бойні. Це історія, бачена, чути, невимовним горем пропущена крізь тисячі сердець.

Зі сторінок цієї книги на повний зріст постає правда, яка, здавалося б, раз і назав-

жди мусить прикувати до ганебного стовпа цей людиноненависницький і україножерний комуні-більшовицький режим і, поставши у всій своїй наготі, трагічності, допомогти не одному одурманеному українцю відродитися духовно — сином чи донькою свого народу. Прозріти і зрозуміти: коли Україна для всіх нас буде понад усе, лише тоді буде своя правда і своя сила.

Джеймс Мейс, відомий дослідник Голодомору, високо оцінив книгу. Згодом її було відзначено Всеукраїнською премією Івана Огієнка.

Не забарилися з оцінкою й недруги. Коли 500 примірників видання потрапили до київських книгарень, їх, щоб вони не дійшли до читачів, одразу викупила одна особа. Подібна доля спіткала видання і у Львові. Тільки-но з’явилася на веб-сторінці інформація про книгу, — одразу почалися дзвінки: “Заберіте ілі заберьом у вас жизнь”. Забрали. 30 книг дісталося полонським бібліотекам — немає їх і там. Надіслали відгук на цю книгу в одну з хмельницьких газет — і він одразу ж опинився в редакційній корзині. Після настирливих дзвінків надрукували, але перед тим статтю обкрадали до невпізнання.

Як бачимо, зі сторінок двотомника сплила ще одна правда. І Петро Яшук мав рацію, коли голод 1932—1933 років назвав іменем не тільки Сталіна, а й Кагановича. Тому й вороги цієї книги збільшилися.

Побували всюдисущі “симпатики” Петра Лаврентійовича і в його квартирі. Вдерлися вночі, “яко тать”, але не по гроші — знали добре, що їх там ніколи не було. Книгу вже відправили в небуття, залишилося ще прибрати до рук магнітофонні записи, унікальні документи і фотографії — все те цінне, що лягло в основу двотомника. Перевернули все догори дном, зазізли в комп’ютер і зіпсували його, але того, що шукали, не знайшли. Щоправда, з порожніми руками не пішли — натрапили на листи Мар’яна Коця і забрали їх із собою. Знали добре, що книга побачила світ лише завдяки старанню цього відомого просвітянина, видавця і великого патріота. Цим вчинком і своїм візитом дали зрозуміти Петрові Яшуку: хочеш жити спокійно — сиди, як мишка під віником, влада знову наша. Отож ідеться не просто про долю видання П. Яшука “Портрет темряви”, яке намагаються живцем поховати, — ідеться про нашу українську правду: чи буде вона в нашій хаті, чи будемо в ній господарями? Скромна праця полонського просвітянина є ще однією свічкою, яку він запалив, щоб прогнати темряву докруг нашого пам’яті.

Вулиця Леніна в Кіровограді

Так сталося не тому, що кіровоградцям дуже вже до вподоби назви комуністичної доби. Просто історію нашого міста тісно пов'язують із будівництвом земляної фортеці, яка в середині XVIII століття служила для царської Росії форпостом її агресивної експансіоністської політики. Тож чимало так званих історичних назв носять здебільшого імперський характер і неприйнятні

для нової доби. І шоразу, коли порушується питання про перейменування, знаходяться ті, хто намагається нав'язати громаді назви царського минулого, проти чого активно протестують охочі жити серед української топонімії. Врешті усе залишається, як було.

І коли щодо назви міста згоди поки що годі й шукати — не знаходиться нова назва,

КОМУ ВВИЖАЮТЬСЯ «ДВОРЦИ»?!

Наше місто — одне з небагатьох в Україні, яких за двадцять років незалежності майже не торкнувся процес перейменувань. На початку 90-х років минулого століття кілька вулиць на околицях назвали іменами українських діячів, та ще вулиця Уфимська стала імені Євгена Маланюка, а Луначарського отримала ім'я Чорновола. І все.

яка б влаштовувала більшість, то щодо назв вулиць консенсусу дійти цілком можливо. Нинішня міська влада (а більшість у раді отримала Партія регіонів) вирішила вчоргове розпочати процес перейменування вулиць міста. З деякими її пропозиціями можна згодитися: центральна Карла Маркса має стати Великою Перспективною (стара назва), Володарського — Арсена Тарковського (тут жила їхня родина, нині на цій вулиці музей поета), та щодо вулиці Леніна, яку хочуть зробити Дворцовою, громадськість має серйозні заперечення.

Це — царська назва вулиці, її неможливо адекватно перекласти українською. Палацова? Але про які палаци йдеться? Ті приміщення, які колись дали назву вулиці і де зупинялись члени царської родини, перебуваючи у місті, давно перетворено на солдатські казарми. Двірцева? Але двірць — це вокзал. А він тут ні до чого. Натомість на цій вулиці розташоване історичне приміщення театру (зараз ремонтується), де свого часу Марко Кропивницький та Михайло Старицький фактично заснували український професійний реалістичний театр. Наступного року відзначатимемо

130-річчя цієї події. У Кіровограді немає жодного топоніма, який би нагадував гостям та мешканцям міста про це. Чому б не назвати вулицю Театральною?

Це намагалися довести міській владі представники громадських організацій, які надіслали звернення Кіровоградському міськвиконкому. Його підготували науковці-філологи, доктори та кандидати наук, які працюють у вищих навчальних закладах Кіровограда.

Дивно, що ці переконливі аргументи ніяк не доходять до членів виконкому. Серед них же є професійний історик — секретар міської ради Ігор Волков, який, власне, цього разу й став ініціатором процесу перейменувань. Міг би пояснити колегам. Чому їм так затято ввижаються ті “дворци” на Леніна? Є інші місця, де побудували новітні “дворци” ті, хто зумів або заробити, або вкрати чималі гроші. Якщо вони виявлять ініціативу назвати ті свої поселення вулицею Дворцовою, думаю, громадськість не буде проти. А ще краще, аби не пожалкували вкласти кошти у реставрацію тих казарм, які так хочуть бачити “дворцями”.

Ідеться про інтерв'ю з колишнім офіцером КДБ Василем Даценком “Мені за роботу в КДБ не соромно” у кіровоградській газеті “Україна-Центр” від 28 вересня цього року. Епатажна й нахабна, як на мене, заява. Василя Всеволодовича зрозуміти можна: нинішня влада за своєю суттю проросійська, прорадянська, намагається триматися на тому ж, на чому тримався СРСР — страхові, залякування, застосування репресій. Такі, як Даценко, їй потрібні. Чомусь же не дав він подібних інтерв'ю п'ять-десять років тому. Та річ не в ньому. Ну, є такий громадянин із такими переконаннями. Це його проблеми. Річ у нас. Як ми це сприймаємо, як реагуємо. Не відразу відгукнулася на публікацію, чекала, що напишуть у форумах, сподівалася — там дадуть справжню оцінку “конторі”. Так у тих дискусіях вимальовується інша правда, але загальна тенденція все-таки не окреслена.

КДБ та її попередники — ворожі Україні, антагоністичні до неї організації. Їхня мета — упокорення українців, знищення інтелектуального та мистецького цвіту фізично. Найвідоміші приклади — жакливі смерті композитора Володимира Івасюка, художниці Алли Горської. Чи хтось і досі сумнівається, чиїх рук це справа? А загадкове вбивство Василя Симоненка? Україна не мала права бути аж занадто талановитою, звучати на весь світ. Усе мало підпорядковуватись імперії, тобто СРСР. А КДБ був її найбільшим, наймогутнішим і найстрашнішим сторожовим псом. Не дарма очільників КДБ побоювалися навіть секретарі ЦК.

Тітка Даценка (добре, хоч цього не приховує!) дуже точно і чітко охарактеризувала цю організацію: “Там кати свого народу”. А її племінник відверто бреше, коли стверджує, що “органи держбезпеки не займалися здійсненням репресій”. Так, міліція, суд у 70-ті роки й пізніше вже існували окремо. Це не 30-ті з їхніми “трійками” (до речі, а хтось покався за ті жакливі злочини, тисячі разів доведені документально?) Сіра будівля КДБ на Володимирській у Києві й досі багатьом людям навіває жах. Не секрет, що там були спеціальні камери, де утримували особливо впертих “клієнтів”. Ще свіжі спогади ди-

сидентів та їхніх родичів, які переконливо свідчать: у тих стінах жорстко психологічно ламали людей. Не дарма потім, у 90-х, можливо, якраз у той час, про який згадує Даценко, за свідченнями очевидців, з двору КДБ папери вивозили мішками — замітали сліди.

Скажу й про того вчителя з Пішаного Броду (він себе вже не захистить — після шести років радянських таборів, повернувшись додому, скоро помер), про якого згадує Даценко. Розсилав, мовляв, антирадянські листи, а героїчні чекісти його викрили. Я добре знайома зі справою Петра Павловича Чорного, читала його записи, листи, які він розсилав визначним сучасникам-українцям. Уже тоді цей чоловік і в економічному плані, і в гуманітарному мислив набагато цікавіше, ніж багато нинішніх депутатів і “великих начальників”. Якби такі люди, або виховані ними, були сьогодні в парламенті, при керівництві державою, Україна вже б давно жила, як Європа, а то й краще. Натомість маємо вузьколобих борців, які не соромляться трошити стільці на головах колег. Відповідний і рівень життя. ЧК-НКВС-КДБ виконало свою історичну роль — викосило креативних, розумних, сміливих. Чекайте тепер, поки наростуть. А даценки не вгавають: хто ж був, мовляв, той учитель? Нащадок куркулів, працював писарем у німецькій управі, “щоб повернути дім, який у нього забрали, застосував насилля щодо сім'ї, що там жила”. Залишилось додати: правильно вчинило КДБ, що розвінчало такого ворога народу!

Отут — одна з основних наших проблем. Ми й досі (і нам це наполегливо нав'язують) дивимось радянськими, комуністичними, кадебістськими, якщо хочете, очима на своє недавнє минуле. Ті, хто був ворогом для КПРС, КДБ, для імперії, здебільшого не були ворогами наших батьків і дідів, України. У свідомості ж частини наших громадян і досі все поставлено з ніг на голову. Та й те — чому нащадок куркулів, який намагався повернути собі надбане тяжкою працею його батьків майно — зло-

чинець, ворог, принаймні під підозрою, “не наш”, а ті, хто відбирали у людей нажите, цинічно грабували, викидали на вулицю дітей і немічних, вивозили в Сибір, нищили націю, ті герої, “свої”. Принаймні такий висновок можна зробити з міркувань Даценка.

А даценки докладають колосальних зусиль, аби такий стан тримався якомога довше! Він же не просто відставний кадебіст! Краєзнавець, автор книги про минулу війну, на видання якої обласна влада витратила минулого року ледь не весь бюджет, призначений на видавничу справу. І там — знову ж — російський, радянський погляд на трагічні сторінки минулого. До всього цей пропагандист КДБ ще й обіймає державну посаду — він начальник відділу взаємодії з правоохоронними органами та оборонної роботи обласної державної адміністрації. У пошані чоловік!

Абсолютна більшість народів, які змінювали суспільно-політичний устрій, цей шлях — самоусвідомлення базових цінностей — проходили швидко і рухалися вперед. Ми ж не можемо ніяк збагнути — що добре, що погано та клянемо всіх підряд, бо нам живеться не так, як хотілося б. Не можна рухатися вперед з головою, повернутою назад. А от не діє. Зачарувала нас імперія, прив'язала мільйонами ниток (не економічними, то казочки для простаків, все те, коли є взаємна вигода, налагоджується швидко і працює ефективно, а міцнішими — світоглядними). Ось і борсаємося, замість твердо піти власною дорогою.

А ось і конкретніший приклад. Познайомилася нещодавно з жінкою, простою кіровоградкою, пенсіонеркою, все життя пропрацювала у медицині. Назву її Ольгою, бо не маю її згоди, аби назвати справжнє ім'я. І батько, і дід її — репресовані. Діда розстріляли ще в 1937-му, бо був інтелігентом, свідомим українцем, членом “Просвіти”, освіченою людиною. Дивно й так, як дожив до 37-го. А батько, молодий учитель, теж брав участь у відроджуванні при німцях “Просвіти”, пізніше був при-

четний до ОУН в одному з районів. Потрапив до фашистських концтаборів, після визволення — до радянських. Тільки один цей факт говорить: і та, й та влада були ворожі, окупаційні для України. Після десяти років таборів батько, звісно ж, довго не прожив — скоро помер.

Зі справами її реабілітованих діда й батька я познайомилася раніше, а тут — така удача, донька, живі спогади, це ж який цікавий матеріал! І пані Ольга згодилася розповісти, що пам'ятала, показати сімейні фотографії. Але коли про цей намір дізнався її старший брат, категорично заборонив будь-які контакти з журналістом. Він і досі боїться.

— Ми — люди без шкіри, — сказала, вибачаючись, пані Ольга.

І як цим людям бачити сьогодні ледь не реабілітацію Сталіна, як читати заяви даценків про “біле й пухнасте” КДБ? Як бачити цей червонопрапорний шабаш під час радянських свят тих, хто боровся з бандерівцями, і сьогодні крокують, обвішані орденами, бо справжні фронтовики, які боролися з фашистами, вже давно пішли в кращі світи.

І на тлі усього цього ми хочемо гідного життя?! Та хіба Вища Справедливість дозволить це?! І якщо у Василя Даценка не вистачає розуму і серця усвідомити, що чесної служби злочинній системі варто соромитись, то доки цього не зрозуміємо ми — уся спільнота, ми — пропащі.

Р. S. До речі, в одному з чисел “УЦ” — спогади генерала Власика, вірного лакея Сталіна. Вони можуть служити найперше цікавим матеріалом для досліджень психіатрів — як один із найкривавіших світових диктаторів міг так упокорювати людей, робити їх фактично своїми рабами. Але ці дикі дифірамби не можна читати без огиди, знаючи, що насправді тоді діялось у країні!

Матеріали підготувала
Світлана ОРЕЛ,
м. Кіровоград

МОВНЕ БУДІВНИЦТВО В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: НАЙТОНША ПЛОЩИНА ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ

Анатолій ЗАГНІТКО,
член Національної спілки письменників
України

Визначення сфер використання, кому-нікативної потужності (відповідно і статусу) мов в Україні є одним із найважливіших питань сучасної мовної політики. Свого часу видатний лінгвіст Борис Ларін наголошував, що доля кожної мови визначається трьома чинниками: культурною вагою, характером соціальної бази, втручанням політичних сил. У сучасній Україні останній чинник починає домінувати. Очевидно, цим зумовлене прагнення народних депутатів переглянути вже напрацьовані основні положення мовного планування, мовного будівництва в державі. Згадаймо проект закону України “Про мови в Україні”, який підготували нардепи Олександр Єфремов, Петро Симоненко, Сергій Гриневецький 2010 року. Мета цього законопроекту — надати офіційного статусу регіональній мові, кількість носіїв якої (на території поширення мови) становить 10 відсотків і більше.

Цього року спробу відкоригувати мовне питання в Україні зробили народні депутати Сергій Ківалов і Вадим Колесніченко, запропонувавши до розгляду законопроект “Про основи державної мовної політики” (законопроект № 9073). Він спрямований на розв’язання питань використання мов у державі, підтримку і розвиток регіональних мов, мов меншин в Україні. Проте варто зауважити, що заходи, які мали б зміцнювати позиції державної української мови, призведуть до надання російській мові статусу офіційної, тому що тільки вона має потужну комунікативну базу на території України і може використовуватися в усіх сферах суспільного життя.

Визначальним у законопроекті є офіційне затвердження на території України двомовності (багатомовності) і українсько-національної, і національно-української (ст. 3 п.1, ст. 5, ст. 6).

Пропонований законопроект традиційно складається з двох частин — декларативної та операційної, що вимагають суттєвого поліпшення у своєму співвідношенні. У загальному вимірі він спрямований не на підтримку двомовності й багатомовності з належним володінням державною мовою на всьому просторі держави та на всіх структурних рівнях суспільства, а на ослаблення статусу державної мови як засобу суспільної консолідації. Відчутним постає орієнтування законопроекту на поглиблення сучасної асиметричної двомовності, за якої рівень двомовності в українців є повністю симетричним, а в окремих національних меншин — асиметричним, тобто володіння тільки своєю мовою.

Автори законопроекту наголошують, що “основи державної мовної політики визначаються Конституцією України, а порядок застосування мов в Україні — виключно цим Законом, з норм якого мають виходити інші правові акти, що визначають особливості використання мов в різних сферах суспільного життя”. Це положення не зовсім відповідає Конституції України.

Загалом у законопроекті невдало використано і розтлумачено терміни “мовна група”, “регіональна мова”, “мова меншин”, “регіон”, “територія, на якій поширена регіональна мова” тощо. Подальше вживання цих термінів спростовує зміст певних статей, а низка положень заперечує правову визначеність громадян України.

Так у ст. 1 законопроекту “Визначення термінів” нардепи зауважують, що рідною є мова, “якою особа оволоділа в ранньому дитинстві”, а вже у ст. 3 законопроекту “Право мовного самовизначення” зазначають, що “кожен має право вільно визначати мову, яку вважає рідною, і вибирати мову спілкування, а також визнавати себе

двомовним чи багатомовним і змінювати свої мовні уподобання”. Невже рідну мову можна обирати за бажанням, адже рідна мова — мова предків, роду, сім’ї, що пов’язує людину з її етносом. Рідну мову, як і родину та батьків, не вибирають.

Ст. 5 “Цілі і принципи державної мовної політики” спрямована на розвиток двомовності в Україні. Автори законопроекту пропонують “застосування принципу плюралінгвізму, за якого кожна особа в суспільстві вільно володіє кількома мовами, на відміну від ситуації, коли окремі мовні групи володіють тільки своїми мовами”. Наголошуючи на вільному володінні мешканцями України кількома мовами, депутати не враховують, що одномовними в Україні є здебільшого росіяни (дані неодноразових соціолінгвістичних опитувань), тож напевно, варто поширити й активізувати заходи щодо зміцнення позицій української мови в державі. Проте у законопроекті йдеться про створення можливості для використання регіональних мов або мов меншин “у діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, в судочинстві, в економічній і соціальній діяльності, при проведенні культурних заходів та інших сферах суспільного життя в межах територій”, тобто, виконуючи такі функції, названі мови набувають статусу офіційних, а в термінологічному визначенні регіональної мови і мов меншин (запропонованому авторами сучасного законопроекту) зауважено, що ця мова “та/або відрізняється від офіційної мови (мов) цієї держави”. На жаль, теза про відмінність мов та їхнього навантаження навіть у законопроекті залишилася тільки заявленою.

У ст. 6 законопроекту “Державна мова України” народні депутати зауважують, що “обов’язковість застосування державної мови чи сприяння її використанню у тій чи тій сфері суспільного життя не повинні тлумачитися як заперечення або применшення права на користування регіональними мовами або мовами меншин у відповідній сфері та на територіях поширення”, але ж державна мова не може поступатися сферами використання будь-якій іншій за статусом мови. У цьому разі вимагає коригування теза про комунікативні сфери. Окрема уточнення її на кшталт *офіційне спілкування, адміністративне користування* тощо, тому що не зрозуміло — про які саме комунікативні сфери йдеться у цьому положенні (родинне спілкування, побутово-розмовне тощо)?

Ст. 7 “Регіональні мови або мови меншин України” є доопрацьованою калькою ст. 8 проекту закону “Про мови в Україні” 2010 року. У сучасному законопроекті автори повторюють тезу про відсоткове співвідношення задля набуття статусу регіональної мови: “Заходи, спрямовані на використання регіональних мов або мов меншин, що передбачені у цьому Законі, за умови якщо кількість осіб, — носіїв регіональної мови, що проживають на території, на якій поширена ця мова, складає 10 відсотків і більше чисельності її населення”. Варто зауважити, якщо в попередньому законопроекті йшлося про 10 відсотків і більше, то, згідно з цією статтею, в Україні будь-яка регіональна мова і мова меншин набуває статусу офіційної мови (заперечує термінологічному тлумаченню) за умов подолання (і навіть не подолання) 10 % бар’єру від загальної кількості населення

Фото Олеси Дмитренко

відповідної території (регіону: селища, села). Чи не призведе “цей Закон” до мовного хаосу в Україні, де кожна “мовна група” (10 % і менше у межах певної території) зможе вимагати офіційного статусу для власної мови?

У ст. 20 законопроекту “Мова освіти” народні депутати Сергій Ківалов і Вадим Колесніченко, як і їхні попередники, пропонують вільний вибір мови навчання, а в закладах із регіональною мовою навчання (за вибором батьків) перетворити українську на звичайний навчальний предмет, що суперечить Конституції нашої держави.

Із досвіду недалекого минулого знаємо, що використання мови в освіті — це надійний показник її перспектив у майбутньому, тож регіональні мови і мови меншин можуть бути тільки навчальними предметами і аж ніяк мовами освіти у певних регіонах. Сьогодні, коли на території України зареєстровані представники 134 національностей, чи зможе держава забезпечити всі рівноправні навчальні заклади фахівцями з регіональних мов і мов меншин (білоруської, болгарської, гагаузької, грецької, єврейської, кримськотатарської, молдавської, німецької, польської, російської, румунської, словацької та угорської) задля впровадження ст. 20 запропонованого законопроекту?

Цікаве положення про “визнання всіх мов, які традиційно використовуються в межах держави чи її певної території, національним надбанням” (ст. 5 “Цілі і принципи державної мовної політики”). Мова іншої нації не може бути національним надбанням українців, тому що мова є головною ознакою кожної нації. Тож слід законодавчо витлумачити поняття національного надбання і статусу в ньому мовної компетенції — знання державної мови, рідної мови, користування мовою національних меншин тощо.

Загалом, аналізуючи статті законопроекту, розумієш, що автори намагаються надати статусу офіційної конкурентоспроможній мові в Україні, і про яку мову в цьому випадку говориться приховано — також зрозуміло усім. Політолог Володимир Заблоцький у дослідженні “Мовна політика в Україні: стан та напрями оптимізації” довів, що утвердження в статусі державної однієї мови “цілком відповідає загальноприйнятій світовій практиці, оскільки мова належить до визначального чинника консолідації населення й комунікації в межах держави”, продовжуючи, наголосимо — одна державна мова забезпечує територіальну цілісність і нівелює відцентрові тенденції. Такою в Україні є державна мова, статус якої уже апробовано часом на всіх просторах країни і в усіх сферах суспільного життя. Розхитування мовної ситуації тільки посилюватиме незадоволення однієї групи населення щодо іншої, збереження ж сучасної ситуації є гарантом цілеспрямованого поступу Держави в її цілісності й консолідованості.

Ректорів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова академіку НАПН України проф. Андрущенко В. П. студента II курсу Інституту інформатики Кротенка Іллі Геннадійовича

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ

Шановний Вікторе Петровичу!

Незважаючи на те, що було встановлено і Вами підтверджено, що ніякої експертизи щодо проекту Закону України “Про засади державної мовної політики” № 9073 від 26.08.2011 (поданого народними депутатами України Сергієм Ківаловим і Вадимом Колесніченком) у НПУ не проводилося, а відповідальність за цю прикру помилку Ви взяли на себе, насправді жодної реакції на цю ганебну для нас ситуацію не відбулося. Інформація про підтримку законопроекту нашим університетом і далі розміщена на офіційному сайті “Партії регіонів” і в особистому інформаційному блозі в мережі Інтернет народного депутата України Вадима Колесніченка, яку він використовує для просування свого законопроекту. Основна вимога студентів і співробітників університету — спростування інформації або відкликання експертного висновку щодо проекту Закону України “Про засади державної мовної політики”, який, за словами Вадима Колесніченка, надали йому в НПУ імені М. П. Драгоманова, виконана не була.

Втілення ідеї щодо альтернативної конференції для розгляду цього питання адміністрація університету поклати на плечі студентів і викладачів. А вони після тиску і залякування відмовилися від її проведення з власної ініціативи. Єдиною справжньою реакцією на вищезазначені події став початок масштабних репресивних дій щодо найактивніших учасників збору підписів серед студентів. До нас ставляться як до злочинців, на нас збирають характеристики. Чотирьох викликали в дирекції їхніх інститутів (прізвища студентів та ВНЗ, у яких вони навчаються, з міркувань безпеки самих студентів не називатиму) для проведення “виховної” бесіди, двом із них погрозували не поселити в гуртожиток на наступний рік у разі продовження ведення громадської діяльності. А матір однієї студентки довели до сліз, зателефонувавши додому і розповідаючи абсурдні речі.

Законопроект Ківалова-Колесніченка “Про засади державної мовної політики” майже повністю відтворює проект Закону “Про мови в Україні”, внесений на розгляд ВР України рік тому, який засудили міжнародні організації (ОБСЄ та Венеціанська комісія), а в Україні він викликав багатотисячні акції протесту. В разі ухвалення і втілення у життя цього законопроекту ще більше порушуватимуться мовні права українців і представників національних меншин України, а також засади конституційного ладу країни, розпочнеться процес її федералізації і виникне серйозна загроза цілісності української держави.

Від імені студентів і співробітників університету, підписи яких уже передали Вам раніше, ще раз звертаюся із проханням переглянути Ваше ставлення до ситуації, що виникла. Вимагаю негайно вжити заходів щодо припинення тиску на студентів, оскільки такий метод розв’язання проблеми неприпустимий для вищого навчального закладу демократичної країни, який має статус Національного педагогічного. У разі продовження тиску і репресивних дій реакція студентів буде відповідною.

ПОТУЖНИЙ СТАРТ НА ЗАКАРПАТТІ

У День української писемності та мови в Ужгороді стартував XII Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яцика. Урочистості відбулися у Закарпатському обласному Палаці дитячої та юнацької творчості “ПАДІЮН” за участю влади, громадськості, школярів, студентів, вчителів, письменників та журналістів.

Світлана КОРОНЕНКО,
Ужгород—Київ

Осінній Ужгород зустрічав яскраво-сонячною, майже весняною погодою. Здавалося, День рідної мови святкує навіть природа. У Закарпатському обласному Палаці дитячої та юнацької творчості “ПАДІЮН” було гамірно. Святково вбрані діти, вчителі, батьки, письменники, журналісти, представники громадськості міста. Квіти, усмішки. Зала на 400 місць переповнена. Цього дня тут була представлена вся Закарпатська область — дітей привезли навіть з найдальших гірських сіл. І серед них: чимало переможців і призерів конкурсу минулих років. На сцені національні символи: прапор, тризуб і — портрет Петра Яцика. Юні ведучі розповідають присутнім про засновника конкурсу — знаного українського мецената і громадського діяча з Канади Петра Яцика.

Я слухала ведучих і згадувала усміхненого, щасливого Петра Яцика вже далекого 2001 року, відразу після урочистого закриття першого конкурсу знавців рідної мови, і його слова: “Я давав кошти на багато благодійних проєктів, але цей проєкт для мене найголовніший”. Уже тоді Петро Яцик мудро і прозріливо побачив те, чого ще багато хто не бачив. Він зрозумів, що мовну проблему в Україні можна змінити тільки так, починаючи з найменших, адже старше покоління говоритиме тією мовою, до якої звикло.

Ведучі запросили до слова начальника управління освіти і

науки Закарпатської обласної державної адміністрації Михайла Мотильчака, який і відкрив XII Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яцика. Він наголосив, що цього дня погляди світового українства спрямовані на Ужгород, адже саме тут відкривається унікальний мовний турнір, до якого залучені мільйони українців. Закарпатська область має свої особливості, адже тут мешкають представники понад 100 національностей, але у конкурсі беруть участь усі без винятку школи регіону і це символічно, адже державна мова — об’єднавчий елемент для громадян усієї держави.

Вітання від освітянського міністра озвучив начальник відділу соціально-гуманітарної освіти Інституту інноваційних технологій і змісту освіти України Юрій Сафонов.

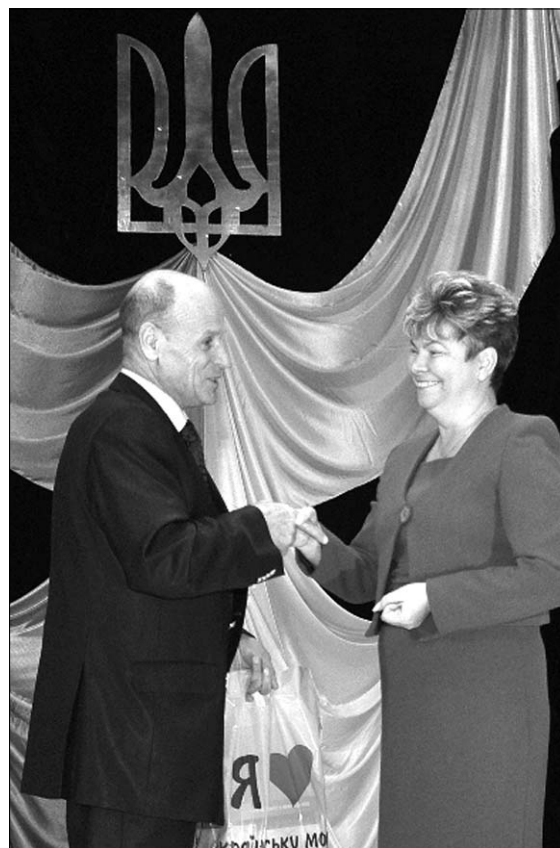
Серед тих, хто взяв участь у

відкритті конкурсу, були виконавчий директор Ліги українських меценатів, співголова конкурсу Михайло Слабошпицький, заступник голови Закарпатської держадміністрації Іван Качур, заступник голови Закарпатської обласної ради Андрій Сербайло. На урочистостях були закарпатські письменники, зокрема голова обласної організації і голова обласного журі конкурсу Петро Ходанич, завідувачі районних (міських) методичних кабінетів відділів, управлінь освіти райдержадміністрацій і міських рад, вчителі і викладачі вищих навчальних закладів, журналісти, громадськість. А вихованці Палацу дитячої та юнацької творчості порадували чудовою концертною програмою.

Михайло Слабошпицький прочитав вітання від президента Світового Конгресу Українців Євгена Чолія, вручив нагороди

вчителям обласної, учні яких упродовж п’яти останніх конкурсів займали перші місця на обласному етапі.

А потім школярі й студенти, яким пощастило побувати на відкритті конкурсу, поїхали до своїх навчальних закладів — цього дня о 13.30 в усіх школах і в багатьох ВНЗ писали Радіодиктант національної єдності, організований Українським радіо. Як відомо, Міністерство освіти надіслало лист підтримки “Про проведення радіодиктанту національної єдності” до всіх обласних управлінь освіти і науки та до інститутів післядипломної педагогічної освіти і метою його було “пропагування грамотнос-

ті, підтримки та розвитку державної мови як духовного потенціалу нації, виховання високої мовної культури дітей та юнацтва, розвитку ціннісних орієнтацій та естетичних потреб учнів”. Таким чином, молода Україна організовано і синхронно написала понад 5 мільйонів диктантів. А ця цифра багато про що говорить...

СВІТОГЛЯДНА ПОЗИЦІЯ

3 виступів на відкритті конкурсу та з відгуків

Іван КАЧУР, заступник голови Закарпатської держадміністрації:

— Мовний конкурс став популярним серед учнівської та студентської молоді. І це те, чого прагнув видатний меценат Петро Яцик, який стверджував: “Убогий духом не може бути багатим, незважаючи на те, скільки грошей він має”. Адже жодні матеріальні багатства не приховують душевної бідності людини, яка не знає рідної мови.

Впевнений, що цей конкурс є тією об’єднуючою ланкою, яка спонукає молоде покоління мобілізуватися, зібрати всі інтелектуальні й моральні сили для рішучих дій.

Саме тому завданням конкурсу є піднесення престижу українського слова в Україні та за її межами; виховання в молодого покоління українців любові до мови свого народу, формування почуття патріотизму, потреби особистої причетності до процесів утвердження і розвитку української мови.

Молодь виявляє не лише рівень знань шкільної програми з української мови, а й знання мовних тонкощів, світоглядну позицію, кмітливість, творчість.

Андрій СЕРБАЙЛО, заступник голови Закарпатської обласної ради:

— Без мови немає людської пам’яті й культури, саме це добре усвідомлював і зачинатель конкурсу Петро Яцик. Цей великий українець показав приклад синівської турботи про рідне слово, що допомогло йому утвердитися не тільки як відомому підприємцю,

а й високодуховній особистості, яка зуміла запалити інтерес до українського слова у всьому світі.

Вважаємо, що відкриття XII Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика на закарпатській землі — це данина пам’яті тим, хто віддавав свої духовні сили для підтримки рідного слова на нашій землі, це повага до нинішнього молодого покоління закарпатських українців, угорців, румунів, словаків, росіян, які усвідомлюють роль української мови як найпершої ознаки державності України.

Без мови немає держави.

Закарпатська обласна рада усвідомлює те велике значення, яке має українська мова для нашого багатонаціонального краю і щиро вітає учнів, студентів, вчителів та викладачів усіх навчальних закладів, які сьогодні починають змагатися за краще знання рідного слова.

**Шановному пану Володимирі Загорію
Президенту Ліги українських меценатів
Шановному пану Михайлу Слабошпицькому
Виконавчому директору Ліги українських меценатів
Голові Координаційної ради конкурсу**

**Шановний пане Загорію!
Шановний пане Слабошпицький!**

Шановні учасники XII Міжнародного конкурсу з української мови ім. Петра Яцика!

Світовий Конгрес Українців (СКУ) щиро вітає Вас з відкриттям XII Міжнародного конкурсу з української мови ім. Петра Яцика — важливого для всієї української спільноти заходу, який усіляко сприяє піднесенню рівня знань з української мови, утвердженню статусу української мови та підвищенню її престижу.

Від моменту започаткування до сьогодні Міжнародний конкурс з української мови, заснований знаним канадським меценатом українського походження Петром Яциком, набув поширення в багатьох країнах світу та залучив до участі велику кількість конкурсантів.

Як і в попередні роки, Міжнародний конкурс з української мови розпочинається в День української писемності і мови. Як відомо, українська мова є найціннішим духовним скарбом нашого народу. Вона виконує унікальну роль у збереженні національної ідентичності, є важливим чинником у зміцненні української державності та в об’єднанні українців, які сьогодні мешкають у різних кутках світу. Зважаючи на це, СКУ надає особливі уваги утвердженню української мови як державної в Україні та її збереженню і розвитку в діаспорі.

СКУ відзначає плідну наполегливу працю українських школярів та студентів у пізнанні української мови, самовіддану працю організаторів і меценатів цього конкурсу, а також підвищенню роль батьків і вчителів, які прищепили любов до рідного слова.

СКУ бажає учасникам XII Міжнародного конкурсу з української мови ім. Петра Яцика сили і натхнення для майбутніх перемог, а також сподівається, що кожен з Вас буде завжди любити, плекати та широко використовувати українську мову в своєму повсякденному житті.

З повагою,

**СВІТОВИЙ КОНГРЕС УКРАЇНЦІВ
Євген ЧОЛІЙ, Президент
8 листопада 2011 р.**